

ПІСЛЯ РАТИФІКАЦІЇ: ПЕРСПЕКТИВНІ ПРАКТИКИ ДЛЯ ПРОСУВАННЯ РЕАЛІЗАЦІЇ СТАМБУЛЬСЬКОЇ КОНВЕНЦІЇ

Дослідження підготовлено в рамках проєкту
«Боротьба з насильством стосовно жінок в
Україні — Етап II» (COVAW-II)

COUNCIL OF EUROPE

CONSEIL DE L'EUROPE

ПІСЛЯ РАТИФІКАЦІЇ: ПЕРСПЕКТИВНІ ПРАКТИКИ ДЛЯ ПРОСУВАННЯ РЕАЛІЗАЦІЇ СТАМБУЛЬСЬКОЇ КОНВЕНЦІЇ

Підготовлено:

Валентина Андрасек,
міжнародна експертка

Тамара Бугаєць,
національна експертка

*Думки, висловлені в цій роботі,
є відповідальністю авторів і не
обов'язково відображають офіційну
політику Ради Європи.*

Дозволяється відтворення витягів
(до 500 слів) з некомерційною метою
за умови збереження цілісності
тексту, запобігання використанню
витягу у відриві від контексту,
наданню неповної інформації
або введенню читача в оману
іншим чином стосовно характеру,
сфери дії або змісту цього тексту.

Оригінальний текст обов'язково
має бути позначений у такий спосіб:

«© Рада Європи, рік публікації».

Усі запити щодо відтворення або
перекладу всього або частини
цього документа слід направляти до
Директорату з питань комунікації
(F-67075 Strasbourg Cedex або
publishing@coe.int).

Усю іншу кореспонденцію, що
стосується цього документа, слід
направляти до Генерального
директорату з питань демократії,
Відділу з питань гендерної рівності,
Підрозділ проєктів із розвитку
потенціалу та співпраці.

Ця публікація є адаптацією
дослідження 2020 року «Просування
до ратифікації та реалізації
Стамбульської конвенції: передовий
досвід держав-учасниць»,
проведеного Валентиною Андрасек
та Наталією Вилку.

Дизайн та макет:
ФОП Ніжинська Юлія Володимирівна

Фото: © Shutterstock

© Рада Європи, травень 2024

Зміст

ПЕРЕДМОВА	6
ВСТУП	7
Глобальна поширеність насильства стосовно жінок	7
Стамбульська конвенція	8
Обсяг дії звіту	9
Методологія	10
Насильство стосовно жінок і домашнє насильство в Україні	11
Шлях до ратифікації Стамбульської конвенції	15
Реалізація Стамбульської конвенції в Україні	17
ПЕРСПЕКТИВНІ ПРАКТИКИ ЩОДО РЕАЛІЗАЦІЇ СТАМБУЛЬСЬКОЇ КОНВЕНЦІЇ	20
Запобігання	22
Підвищення обізнаності	22
Підготовка фахівців	26
Профілактичне втручання та лікувальні програми для кривдників	30
Захист	33
Надійні притулки та спеціалізовані послуги для постраждалих осіб	33
Багатогалузевий підхід і міжвідомча співпраця	40
Захист і підтримка дітей-свідків	43
Безоплатна правнича допомога	46
Кримінальне переслідування	49

Обмежувальні, термінові заборонні приписи, захисні заходи	50
Кримінальне переслідування кривдників і захист постраждалих під час судових проваджень	53
Скоординовані оцінки ризиків	58
Скоординована політика	60
Національні плани дій та залучення громадянського суспільства	61
Комплексне законодавство	63
Координаційні органи	67
Збір даних	69
ВИСНОВКИ	73
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	75
ПРИМІТКИ	83

Перелік скорочень

БiГ	Боснія і Герцеговина
CEDAW	Конвенція про ліквідацію всіх форм дискримінації щодо жінок (Convention on the Elimination of All Forms of Discrimination against Women)
КМУ	Кабінет Міністрів України
PE	Рада Європи
КПК	Кримінальний процесуальний кодекс України
ОГС	Організація громадянського суспільства
ДН	Домашнє насильство
ЄС	Європейський Союз
КЖГ	Каліцтво жіночих геніталій
FRA	Агентство ЄС з основних прав (Fundamental Rights Agency)
НОС	Насильство за ознакою статі
GREVIO	Група експертів з дій проти насильства стосовно жінок і домашнього насильства (Group of Experts on Action against Violence against Women and Domestic)
HUDOC	Документація з прав людини (Human Rights Documentation)
СК	Стамбульська конвенція – Конвенція Ради Європи про запобігання насильству стосовно жінок і домашньому насильству та боротьбу із цими явищами
LAVI	Закон 1993 року про підтримку осіб, що постраждали від злочинів (Law of 1993 on Support for Victims of Crime)
МВС	Міністерство внутрішніх справ
MIPROF	Міжвідомча місія з питань захисту жінок від насильства та боротьби з торгівлею людьми (Interministerial mission for the protection of women against violence and the fight against human trafficking)
НПД	Національний план дій
НУО	Неурядова організація
НСССУ	Національна соціальна сервісна служба України
ОБСЕ	Організація з безпеки та співробітництва в Європі
НСЖ	Насильство стосовно жінок
ВМДН	Відділення медичної допомоги особам, що постраждали від насильства
УНЗ ООН	Управління Організації Об'єднаних Націй з наркотиків і злочинності
WAVE	Жінки проти насильства в Європі (Women Against Violence Europe)
ВООЗ	Всесвітня організація охорони здоров'я

Передмова

Конвенція Ради Європи (РЄ) про запобігання насильству стосовно жінок і домашньому насильству та боротьбу із цими явищами — [Стамбульська конвенція](#) (СК) є першою юридично зобов'язуючою та наразі найповнішою угодою щодо насильства стосовно жінок і домашнього насильства. Метою конвенції є забезпечення захисту жінок і дівчат у всій їх різноманітності від усіх форм насильства, включно з домашнім насильством, усунення дискримінації щодо жінок і сприяння рівності між жінками та чоловіками. Україна ратифікувала Стамбульську конвенцію у липні 2022 року, і разом з цим розпочалася активна робота з імплементації цього стандарту прав людини.

Рада Європи виступає за права людини, демократію та верховенство права через свій «стратегічний трикутник»: встановлення чітких стандартів, моніторинг прогресу та, що важливо, співпраця з державами-членами з метою втілення цих стандартів у місцеві покращення. Технічна співпраця з реалізації Стамбульської конвенції підтримується проектом [«Боротьба з насильством стосовно жінок в Україні - Етап II» \(COVAW-II\)](#), за допомогою якого в цьому звіті представлені перспективні практики впровадження чотирьох принципів Стамбульської конвенції, визначених в рамках моніторингу GREVIO.

Перспективні практики, визначені в цій публікації, можуть бути використані як інструмент органами державної влади та неурядовими організаціями (НУО), які займаються запобіганням і протидією насильству стосовно жінок і домашньому насильству, а також іншими державами-членами Ради Європи. Це дослідження буде корисним для політиків, а також фахівців, які працюють у сфері насильства стосовно жінок і домашнього насильства.

Вступ

Глобальна поширеність насильства стосовно жінок

Насильство стосовно жінок (НСЖ) і домашнє насильство (ДС) є поширеними порушеннями прав людини в усьому світі. Ці дії є серйозними порушеннями фундаментальних прав, включно з правом на життя, безпеку та захищеність, свободу від катувань і нелюдського поводження, а також свободу від дискримінації. Наслідки такого насильства виходять за межі простої фізичної та психологічної шкоди, впливаючи на загальний стан здоров'я постраждалих осіб, стабільність сімей та економічний розвиток цілих націй.

Насильство стосовно жінок і домашнє насильство є широко поширеними явищами, про які досі замовчується та дані про які занижуються. За даними Всесвітньої організації охорони здоров'я (ВООЗ)¹, приблизно одна з трьох жінок у всьому світі протягом свого життя зазнавала фізичного або сексуального насильства з боку інтимного партнера. За оцінками Управління Організації Об'єднаних Націй з наркотиків і злочинності (УНЗ ООН)², майже 30 % жінок у всьому світі зазнавали фізичного чи сексуального насильства з боку інтимного партнера.

У Європейському Союзі (ЄС) насильство стосовно жінок і домашнє насильство залишаються актуальною проблемою. Агентство Європейського Союзу з основних прав (FRA) повідомляє, що приблизно одна з трьох жінок у ЄС зазнавала фізичного та/або сексуального насильства з 15 років. У звіті наголошується на тому, що 55 % жінок у ЄС, які зазнали насильства, не зверталися до поліції чи будь-якої іншої служби, що свідчить про значне заниження даних і бар'єри для пошуку допомоги.³

У звіті Організації з безпеки та співробітництва в Європі (ОБСЄ) про добробут та безпеку жінок,⁴ опублікованому в 2018 році, в якому досліджувалося насильство стосовно жінок в Албанії, Боснії і Герцеговині, Косово*, Республіці Молдова, Чорногорії, Північній Македонії, Сербії та Україні дійшли висновку, що 70 % жінок зазнавали тієї чи іншої форми сексуальних домагань, переслідування, насильства з боку інтимного партнера або насильства не від партнера з 15 років. Кожна третя жінка (33 %) у ЄС зазнавала фізичного та/або сексуального насильства з боку партнера або не від партнера з 15 років. Кожна 10 жінка зазнавала будь-якої форми сексуального насильства з 15 років, а кожна 20 жінка була зґвалтована. Понад двох з п'яти жінок (43 %) зазнавали психологічного насильства з боку партнера з 15 років, а 55 % жінок зазнавали сексуальних домагань. Більш ніж кожна п'ята жінка (23 %) у регіоні, охопленому дослідженням, зазнавала фізичного та/або сексуального насильства з боку інтимного партнера.

Стамбульська конвенція

Конвенція Ради Європи (РЄ) про запобігання насильству стосовно жінок і домашньому насильству та боротьбу із цими явищами — [Стамбульська конвенція](#) (СК) була відкрита для підписання в травні 2011 року в Стамбулі та набула чинності 1 серпня 2014 року після її 10-ї ратифікації. Це перша юридично зобов'язуюча угода та наразі найповніша угода щодо насильства стосовно жінок і домашнього насильства. Метою Конвенції є забезпечення захисту жінок і дівчат у всій їх різноманітності від усіх форм насильства, включно з домашнім насильством, усунення дискримінації щодо жінок і сприяння рівності між жінками та чоловіками. Це робиться через «розробку всеосяжних рамок, політики та заходів для захисту всіх осіб, що постраждали від насильства стосовно жінок і домашнього насильства, надання їм допомоги» (стаття 1(с)). Конвенція визначає та криміналізує різні форми насильства стосовно жінок, у тому числі домашнє насильство, від якого жінки страждають непомірно більше. Оскільки Конвенція спрямована на захист від домашнього насильства та його ліквідацію, вона також визнає, що чоловіки та хлопчики можуть бути постраждалими від такого насильства.

У Стамбульській конвенції визнається, що ключем до ліквідації насильства стосовно жінок і домашнього насильства є застосування комплексного, цілісного та гендерно-чутливого підходу, заснованого на визнанні того, що

*Усі посилання на Косово, незалежно від того, йдеться про територію, установи чи населення, у цьому тексті слід розуміти у повній відповідності до Резолюції 1244 Ради Безпеки Організації Об'єднаних Націй, без обмежень щодо статусу Косово.

таке насильство є циклічним і воно є проявом історичної нерівності між жінками та чоловіками.

Стамбульська конвенція вимагає від сторін вжити заходів щодо насильства стосовно жінок з урахуванням її чотирьох принципів:

■ **запобігання** насильства шляхом вжиття заходів з усунення його першопричин, спрямованих на зміну ставлення, яке робить насильство стосовно жінок прийнятним. Це включає кампанії з підвищення обізнаності, підготовки спеціалістів, які реагують на насильство, і розробку лікувальних програм для кривдників;

■ **захист** для жінок і дівчат через створення спеціалізованих служб підтримки для постраждалих осіб і їхніх дітей (притулки, телефонні лінії довіри, денні центри, кризові центри допомоги постраждалим від зґвалтувань), а також через запровадження термінових заборонних приписів і довгострокових обмежувальних приписів;

■ **кримінальне переслідування** кривдників шляхом криміналізації всіх форм насильства стосовно жінок, ефективних кримінальних розслідувань і проваджень, а також намагання покласти край безкарності;

■ **скоординована політика**, що застосовується в масштабах усієї держави, є цілісною, скоординованою та комплексною, включно з усіма відповідними заходами для запобігання та боротьби проти усіх форм насильства стосовно жінок, які вживаються шляхом ефективної співпраці між усіма зацікавленими сторонами та зосереджені навколо потреб постраждалих осіб.

Станом на квітень 2024 року Стамбульську конвенцію підписали 45 із 46 членів Ради Європи та ратифікували 38 країн. Вона також була ратифікована Європейським Союзом 28 червня 2023 року і набула чинності 1 жовтня 2023 року. Україна ратифікувала Стамбульську конвенцію 18 липня 2022 року, а 1 листопада 2022 року вона набула чинності в Україні.

Обсяг дії звіту

Цей звіт підготовлено в рамках проєкту Ради Європи [«Боротьба з насильством стосовно жінок в Україні - Етап II» \(COVAW-II\)](#) (2023–2024). Він ґрунтується на попередньому проєкті Ради Європи [«Заходи з підвищення обізнаності щодо Стамбульської конвенції в Республіці Молдова»](#) (2020),

завдяки якому було підготовлено та опубліковано подібне дослідження під назвою «Просування до ратифікації та реалізації Стамбульської конвенції: передовий досвід держав-учасниць».

У оновленій версії звіту наведено приклади перспективних практик у рамках кожного з принципів Стамбульської конвенції. Ці практики були обрані з метою надати відповіді на поточні виклики та прогалини, які є в Україні та які були визначені в ході проведення консультацій з органами державної влади та НУО, а також можуть бути використані як інструмент іншими державами-учасницями конвенції. Звіт базується на всіх опублікованих звітах GREVIO, середньостроковому горизонтальному огляді GREVIO та відповідних розділах щорічних Загальних звітів GREVIO про діяльність, опублікованих з 2020 по 2023 рік. Процесу дослідження для цієї публікації особливо сприяла [бібліотека ресурсів](#), зібрана Відділом з питань гендерної рівності, яка пропонує підтримку з багатьох аспектів Стамбульської конвенції кількома мовами.⁵

Хоча ми сподіваємося, що приклади практик, що представлені в цьому звіті, дадуть корисні ідеї для підтримки України та інших держав у ратифікації та імплементації Стамбульської конвенції та визначенні шляхів покращення реагування на насильство стосовно жінок і домашнє насильство у цілому, Рада Європи не схвалює жодної конкретної перспективної практики та не вважає жодну країну такою, що представляє перспективну практику у цілому. Крім того, це не заважає Групі експертів Ради Європи з протидії насильству стосовно жінок і домашньому насильству (GREVIO) здійснювати оцінку практики цих країн у рамках своїх моніторингових повноважень. Цей звіт не призначений для моніторингу.

Нарешті, цей звіт не розглядає всі вимоги, викладені в Стамбульській конвенції, а радше надає підібрані приклади, які найкраще відповідають українському контексту.

Методологія

Під час розробки методології для цього дослідження у грудні 2023 року було проведено зустрічі із зацікавленими сторонами для визначення пріоритетних сфер реалізації Стамбульської конвенції в Україні. Були проведені консультації з різними органами в Україні, зокрема Міністерством соціальної політики України, Національною поліцією України, Офісом Генерального прокурора, Координаційним центром з надання безоплатної

правничої допомоги та організаціями громадянського суспільства (ОГС). Зацікавлені сторони визначили ключові проблеми та запитання для кожного з чотирьох принципів Стамбульської конвенції, що стосується ситуації в Україні. Ці запитання та проблеми лягли в основу кабінетного дослідження.

Звіти GREVIO систематично аналізували для оцінки дотримання різноманітними країнами різних статей Стамбульської конвенції. Аналіз зосереджувався на чотирьох ключових принципах: запобігання, захист, кримінальне переслідування та скоординована політика. Дослідники розподілили результати GREVIO за цими категоріями для отримання основної інформації про те, що у звітах особливо схвалюється чи вітається. Згодом автори узагальнили ці ключові ідеї, щоб забезпечити їхнє включення у вичерпну базу даних, забезпечуючи цілісний огляд позитивних аспектів, відзначених GREVIO в країнах, які проходили оцінку.

Висновки представлені в чотирьох розділах відповідно до чотирьох принципів Стамбульської конвенції. Для кожного розділу були обрані перспективні практики, виходячи з конкретних потреб, визначених в Україні. Тому аналізувалися не всі статті Стамбульської конвенції, а пріоритетні сфери. По кожному питанню наведене загальне пояснення вимог, викладених у Стамбульській конвенції та пояснювальній доповіді до неї, з подальшим описом поточного підходу в Україні, і, нарешті, приклади перспективних практик від держав.

Насильство стосовно жінок і домашнє насильство в Україні

Запобігання насильству стосовно жінок і домашньому насильству та боротьба із цими явищами були в центрі уваги органів державної влади з моменту здобуття Україною незалежності. Активну позицію щодо захисту прав і свобод людини зайняли також організації громадянського суспільства, які працюють з вразливими верствами населення. З 2001 року в Україні активно розвивається законодавча база для запобігання насильству стосовно жінок і домашньому насильству та боротьби із цими явищами, вживаються заходи щодо створення системи органів і служб, мережі притулків для постраждалих осіб, збільшується кількість просвітницьких та інформаційних заходів, проведення підготовки для різних спеціалістів. Також зросла кількість звернень постраждалих осіб до поліції із проханням про допомогу та кількість зареєстрованих випадків домашнього насильства в Єдиному реєстрі досудових розслідувань.

За результатами роботи Національної поліції України щодо запобігання та протидії домашньому насильству в 2022 році у Єдиному реєстрі заяв та повідомлень про кримінальні правопорушення та інші події, пов'язані із домашнім насильством, зареєстровано 244 381 повідомлення від громадян, а у 2023 році зареєстровано 291 428 таких повідомлень. За даними Офісу Генерального прокурора, у 2022 році зареєстровано 3 942 кримінальних правопорушення, пов'язаних із домашнім насильством, у тому числі 2 080 за статтею 126-1 Кримінального кодексу України (домашнє насильство). У 2023 році зареєстровано 8 349 таких повідомлень, у тому числі 3 634 за статтею 126-1 Кримінального кодексу України. В Україні, як і в інших країнах, жінки найбільше страждають від насильства стосовно жінок і домашнього насильства, причому 80 % усіх повідомлень надходило від жінок, а діти були визнані постраждалими у 4 % випадків.

До ратифікації Стамбульської конвенції в Україні вже було запроваджене законодавство, яке дозволяло реалізувати окремі положення Стамбульської конвенції. Основними нормативно-правовими актами, які стосуються насильства стосовно жінок та домашнього насильства в Україні, є Закон України «Про забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків», Закон України «Про запобігання та протидію домашньому насильству», Постанова Кабінет Міністрів України «Про затвердження Порядку взаємодії суб'єктів, що здійснюють заходи у сфері запобігання та протидії домашньому насильству і насильству за ознакою статі». ОГС разом з органами державної влади розпочали активний процес навчання різних спеціалістів як на центральному, так і на місцевому рівнях.

Крім того, Уряд України прийняв низку стратегій та державних програм із запобігання та протидії домашньому насильству та насильству за ознакою статі (НОС)**. Серед них — Державна соціальна програма запобігання та протидії домашньому насильству та насильству за ознакою статі на період до 2025 року⁶ та Державна стратегія забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків на період до 2030 року та затвердження операційного плану з її реалізації на 2022–2024 роки⁷. Документи спрямовані на вдосконалення механізму запобігання та протидії домашньому насильству та насильству

**Уряд України використовує термін «насильство за ознакою статі», тоді як Стамбульська конвенція віддає перевагу терміну «насильство стосовно жінок». Хоча вони часто використовуються як синоніми, насправді ці два терміни різні. Насильство за ознакою статі (НОС) охоплює насильство, де стать постраждалої особи є основним мотивом. Насильство стосовно жінок (НСЖ) підпадає під поняття НОС, коли конкретно йдеться про жінок і дівчат. Стамбульська конвенція надає пріоритет запобігання НСЖ для сприяння гендерній рівності. Це підкреслює, що жінки та дівчата мають вищий ризик НОС. Термін «насильство стосовно жінок за ознакою статі» підкреслює непропорційний вплив насильства на жінок. Розробники конвенції наголошують на «насильстві стосовно жінок» для узгодження з цілями гендерної рівності. Для цілей цього звіту, коли йдеться про ситуацію та законодавство в Україні, використовується термін «насильство за ознакою статі», а коли йдеться про Стамбульську конвенцію та перспективні практики — термін «насильство стосовно жінок».

за ознакою статі в умовах децентралізації з урахуванням міжнародних стандартів, а також на ефективне функціонування національного механізму забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків.

Так само система правосуддя зайняла більш активну позицію щодо захисту прав постраждалих від домашнього насильства та насильства за ознакою статі. Щороку збільшується кількість судових рішень про притягнення кривдників до кримінальної відповідальності за домашнє насильство, а судді все частіше задовольняють заяви про видачу обмежувального припису. У Європейському суді з прав людини проти України виграно дві справи: «Левчук проти України»⁸ та «Івашків проти України»⁹.

Паралельно створюються служби підтримки постраждалих осіб. Відповідно до Державного звіту, поданого до GREVIO, станом на кінець 2022 року в Україні створена та функціонує мережа спеціалізованих служб підтримки (760 одиниць) для надання соціальних послуг постраждалим від домашнього насильства та/або насильства за ознакою статі: 520 мобільних бригад соціально-психологічної допомоги; 46 притулків з цілодобовим перебуванням (до 90 діб); 46 кризових кімнат з цілодобовим перебуванням (до 10 діб); 46 денних центрів соціально-психологічної допомоги; 71 спеціалізована служба первинного соціально-психологічного консультування постраждалих від домашнього насильства та/або насильства за ознакою статі; 19 гарячих ліній з питань запобігання та протидії домашньому насильству, насильству за ознакою статі та насильству стосовно дітей; 15 інших установ і закладів, призначених для надання допомоги постраждалим (соціальні квартири, центри соціально-психологічної допомоги, ресурсний центр примирення та корекційно-відновлювальних програм, екстрена анонімна медико-психологічна допомога постраждалим від домашнього насильства).¹⁰

Україна — єдина країна, яка ратифікувала Стамбульську конвенцію в умовах війни. Конфлікт спалахнув у 2014 році, коли Російська Федерація атакувала східну частину України та Крим, а 24 лютого 2022 року Російська Федерація розпочала повномасштабну війну проти України. Безперечно, війна завдала шкоди процесу формування та реалізації державної політики щодо запобігання та протидії домашньому насильству та насильству за ознакою статі. На початку повномасштабної агресії робота багатьох відомств і служб була паралізована, правоохоронні органи переорієнтувалися на захист країни, а спеціалізовані служби підтримки були позбавлені можливості надавати допомогу постраждалим внаслідок обстрілів і бойових дій. Наведене нижче рішення демонструє вплив війни в одному випадку домашнього насильства, яких в Україні тисячі:

Рішенням Деснянського районного суду м. Чернігова від 27 вересня 2022 року (справа № 750/2973/22) чоловіка засуджено за побиття дружини, що спричинило її смерть. За свідченнями засудженого: *«Він запропонував [постраждалій] викликати швидку, але та не захотіла. Згодом їй стало зовсім зле, він намагався викликати швидку та поліцію, але не виходило, можливо, через те, що поряд відбувались бойові дії. Потім ОСОБА_6 [постраждала] померла.»* Староста сільради також дала такі свідчення: *«Вона зателефонувала до поліції, але одразу ніхто не зміг приїхати через бойові дії неподалік села. Швидка допомога також тоді не приїздила, не було можливості доїхати, мости були підірвані».*

Згідно зі звітом «Домашнє насильство в Україні: реагування в умовах війни (перше півріччя 2022 року)», підготовленим Аналітичним центром ЮрФем¹¹, за перше півріччя 2022 року (січень-червень 2022 року) порівняно з першим півріччям 2021 року (січень-червень 2021 року) до правоохоронних органів надійшло на 27,5 % менше повідомлень про домашнє насильство. За перше півріччя 2022 року (січень-червень 2022 року) порівняно з першим півріччям 2021 року (січень-червень 2021 року) зареєстровано на 52 % менше кримінальних проваджень за статтею 126-1 Кримінального кодексу України (домашнє насильство).

Іншим викликом, з яким зіткнулася Україна через війну, є сексуальне насильство, пов'язане з конфліктом. За даними Офісу Генерального прокурора, станом на 31 грудня 2023 року з початку повномасштабної військової агресії Російської Федерації прокурорами зафіксовано 258 випадків сексуального насильства, пов'язаного з конфліктом (чоловіки — 96, жінки — 162, з яких 13 — неповнолітні, у тому числі 12 дівчат і один хлопець [інший вид сексуального насильства, не пов'язаний із зґвалтуванням]), включно із зґвалтуванням, каліцтвом або насильством стосовно статевих органів, примусовим оголенням, погрозами та спробами зґвалтування, примушуванням постраждалих спостерігати за сексуальним насильством над близькими тощо. Наразі найбільше випадків сексуального насильства зафіксовано в Херсонській (79), Київській (53), Донецькій (65), Харківській (25), Запорізькій (16), Чернігівській (6), Луганській (3), Миколаївській (9) і Сумській (2) областях.

Станом на кінець осені 2023 року під частковою окупацією Російської Федерації перебувають населені пункти в п'яти областях України: Луганській (98 % території), Запорізькій (73 %), Херсонській (72 %), Донецькій (57 %), Харківській (2 %) областях, а також повністю окупований Кримський півострів. На цих територіях випадки насильства не фіксуються, а органи державної

влади та служби позбавлені можливості нормально функціонувати та допомагати постраждалим.

Ще одним наслідком війни є те, що велика кількість фахівців була змушена евакуюватися в безпечніші райони, а також збільшилася кількість внутрішньо переміщених осіб, що збільшило навантаження на органи державної влади та служби регіонів, куди люди були змушені евакуюватися. На деокупованих територіях також важко оперативно реагувати на випадки насильства через систематичні обстріли. Наприклад, у деокупованому Херсоні судова практика притягнення кривдників до кримінальної відповідальності за домашнє насильство відсутня, а місто щодня піддається обстрілам.

У 2022 році ГО «Ла Страда — Україна» провела опитування¹² постраждалих від насильства за ознакою статі, в тому числі домашнього насильства, які звернулися за допомогою на Національну гарячу лінію з питань запобігання домашньому насильству, торгівлі людьми та гендерної дискримінації. Результати показали, що 75,5 % респондентів (з них 97 % — жінки) зазнавали домашнього насильства до повномасштабного вторгнення, а 53 % повідомили про погіршення свого становища після вторгнення. Одна з опитаних жінок сказала:

” Я живу в квартирі свого колишнього чоловіка. Мою квартиру зруйнували касетні снаряди, і тепер мені нікуди подітися. Мій чоловік користується цим і чинить насильство стосовно мене. Нещодавно він приніс додому гранату, я викликала поліцію, вони вилучили гранату, але більше нічого не зробили. Мені дуже страшно, тому що тепер мій чоловік став більш агресивним і хоче, щоб його мати приїхала і допомогла йому виписати мене і вигнати з квартири.

Шлях до ратифікації Стамбульської конвенції

Шлях України до ратифікації Стамбульської конвенції тривав 11 років з моменту її підписання у 2011 році. У результаті Україна ратифікувала Стамбульську конвенцію у липні 2022 року та стала частиною спільноти, яка поділяє цінності, закріплені в Стамбульській конвенції.

Багато років головним противником ратифікації Стамбульської конвенції була Всеукраїнська Рада Церков. Перша спроба ратифікувати Стамбульську конвенцію була в 2016 році. Більшість народних депутатів не хотіли розглядати ратифікацію через поняття «гендер», що використовувалося у тексті документа. У 2019 році була друга спроба ратифікувати Стамбульську конвенцію.

14 травня 2020 року електронна петиція про ратифікацію Стамбульської конвенції на вебсайті Президента України набрала понад 25 тисяч голосів. У відповідь на це 21 вересня 2020 року Президент України прийняв Указ «Про невідкладні заходи із запобігання та протидії домашньому насильству, насильству за ознакою статі, захисту прав осіб, які постраждали від такого насильства», яким визначено невідкладні заходи у сфері запобігання та протидія домашньому насильству, насильству за ознакою статі, спрямовані на захист прав та інтересів осіб, які постраждали від такого насильства.¹³

8 березня 2021 року у Києві, Херсоні, Харкові, Запоріжжі, Полтаві, Краматорську, Львові та Івано-Франківську відбувся черговий Жіночий марш, основною вимогою якого була ратифікація Стамбульської конвенції. Так само у 2021 році петиція про ратифікацію конвенції (друга за рахунком) знову набрала необхідні 25 тисяч голосів. У відповідь Президент України висловив офіційну позицію:

” Наразі Міністерству закордонних справ України запропоновано доопрацювати пакет документів щодо ратифікації Конвенції Ради Європи про запобігання насильству стосовно жінок і домашньому насильству та боротьбу із цими явищами для подальшого внесення у встановленому порядку на розгляд Глави держави разом із проектом відповідної заяви з урахуванням наявної міжнародної практики. Після завершення цих процедур я буду готовий внести на розгляд Верховної Ради України цей законопроект у порядку законодавчої ініціативи.¹⁴

18 червня 2022 року після повномасштабного вторгнення Російської Федерації та просування євроінтеграційних шляхів України, Президент України Володимир Зеленський зареєстрував законопроект про ратифікацію Стамбульської конвенції. 20 червня 2022 року Конвенція була схвалена Верховною Радою України (259 народних депутатів проголосували «за» та 8 — «проти») та ратифікована 18 липня 2022 року.

Україна ратифікувала Стамбульську конвенцію із застереженням:

” Відповідно до пункту 2 статті 78 Конвенції Україна залишає за собою право не застосовувати положення пункту 2 статті 30 Конвенції до приведення національного законодавства у відповідність із зазначеними положеннями Конвенції.

Україна залишила за собою право не призначати державну компенсацію особам, які постраждали від тяжких тілесних ушкоджень або погіршення здоров'я у зв'язку зі злочинами, передбаченими Стамбульською конвенцією. Зараз постраждала особа може вимагати компенсації безпосередньо від кривдника, подавши цивільний позов у рамках кримінального провадження. У законі про ратифікацію також вказано:

” Україна заявляє, що внаслідок широкомасштабної збройної агресії Російської Федерації виконання Україною зобов'язань, передбачених Конвенцією, на тимчасово окупованих територіях, в Автономній Республіці Крим та місті Севастополі не гарантується до повного відновлення конституційного ладу України на цих територіях. Будь-які органи, їхні посадові та службові особи на тимчасово окупованих територіях, в Автономній Республіці Крим та місті Севастополі є нелегітимними та їхня діяльність є незаконною, якщо ці органи створені або особи обрані чи призначені в порядку, не передбаченому Конституцією та законами України, а будь-які прийняті ними акти (рішення, документи) є недійсними і не створюють жодних правових наслідків.¹⁵

Реалізація Стамбульської конвенції в Україні

З ратифікацією Стамбульської конвенції розпочалася активна робота з реалізації Стамбульської конвенції. Основою процесу реалізації є приведення національного законодавства у відповідність до положень Стамбульської конвенції.

Міністерство соціальної політики України розробило проєкт Закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо удосконалення механізму запобігання та протидії домашньому насильству та насильству за ознакою статі»¹⁶. У проєкті Закону пропонується внести зміни до Сімейного кодексу України, Законів України «Про запобігання та протидію домашньому насильству», «Про забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків», «Про охорону дитинства», «Про медіацію» щодо приведення їх у відповідність до статей 2, 7, 10, 48 Стамбульської конвенції.

Крім того, у Верховній Раді України зареєстровано інші законопроєкти, якими передбачено внесення змін до різних нормативно-правових актів, спрямованих на реалізацію положень Стамбульської конвенції, а саме:

- ▶ Проєкт Закону «Про внесення змін до Кодексу України про адміністративні правопорушення у зв'язку з ратифікацією Конвенції Ради Європи про запобігання насильству стосовно жінок і домашньому насильству та боротьбу із цими явищами (Стамбульська конвенція)»¹⁷;
- ▶ Проєкт Закону «Про внесення змін до Кримінального процесуального кодексу України щодо укладення угоди про примирення та кримінальних проваджень у формі приватного обвинувачення у зв'язку з ратифікацією Конвенції Ради Європи про запобігання насильству стосовно жінок і домашньому насильству та боротьбу із цими явищами (Стамбульська конвенція)»¹⁸;
- ▶ Проєкт Закону «Про внесення змін до Кримінального кодексу України та Кодексу України про адміністративні правопорушення в частині врегулювання відповідальності за протиправні діяння, які можуть визначатися як насильство за ознакою статі у зв'язку з ратифікацією Стамбульської конвенції»¹⁹;
- ▶ Проєкт Закону «Про внесення змін до деяких законодавчих актів щодо забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків та протидії домашньому насильству в частині узгодження термінології з положеннями Стамбульської конвенції»²⁰.

З метою підвищення ефективності взаємодії правоохоронних органів, органів державної влади, міжнародних і неурядових організацій у протидії кримінальним правопорушенням, пов'язаним із домашнім насильством, та розробки пропозицій щодо вдосконалення роботи у цій сфері Наказом Генерального прокурора від 25 травня 2023 року № 134 створено міжвідомчу робочу групу.

До складу робочої групи входять суб'єкти, що займаються запобіганням та протидією домашньому насильству, та НУО. Учасники групи розробили спільні заходи щодо протидії домашньому насильству у кримінальних провадженнях, у тому числі підготували програми навчання для слідчих, дізнавачів і прокурорів щодо особливостей досудового розслідування кримінальних проваджень цієї категорії для набуття ними практичних навичок.

З метою зміни підходів до роботи, орієнтованої на постраждалих осіб, запроваджено спеціалізацію прокурорів для здійснення процесуального керівництва досудовими розслідуваннями кримінальних проваджень цієї категорії.

Перспективні практики щодо реалізації Стамбульської конвенції

За десять років з моменту набуття чинності (2014 рік) Стамбульська конвенція мала значний позитивний вплив у країнах, які її ратифікували. Їй вдалося вивести питання насильства стосовно жінок і домашнього насильства на перший план політичного порядку денного, підвищити рівень публічних обговорень і дати зрозуміти, що це не приватна, а публічна проблема.

У своєму першому Загальному звіті про діяльність (2020 рік)²¹ GREVIO похвалила сторони за вдосконалення, а також визначила цінні практики під час процедури базової оцінки. Вона визнала загальне покращення криміналізації всіх форм насильства стосовно жінок, зокрема сексуального насильства, переслідування, каліцтва жіночих геніталій (КЖГ) та примусового шлюбу. GREVIO також відзначила розробку національних планів дій, створення та фінансову підтримку притулків і цілодобових телефонних ліній довіри, а також систематичну початкову підготовку та підвищення кваліфікації відповідних фахівців.

У своєму другому Загальному звіті про діяльність²² (2021 рік) GREVIO дослідила роль спеціалізованих служб підтримки як єдине спасіння для осіб, які постраждали від насильства стосовно жінок. Зокрема, було розглянуто проблеми, з якими зіткнулися ці служби внаслідок пандемії Covid-19. Обмеження пересування та заходи соціальної ізоляції, введені урядами через пандемію Covid-19, призвели до значного зростання насильства стосовно жінок, включно із випадками домашнього насильства, сексуального насильства, зґвалтування та ескалації вбивств жінок за ознакою статі. Незважаючи на ці виклики, пандемія спонукала деякі країни до розробки інноваційних рішень, зокрема у сфері спеціалізованих служб підтримки та надання інформації. Однак вона також висвітлила вже існуючі прогалини в цій сфері, які раніше були виявлені GREVIO, посиливши їх, а іноді й породивши нові недоліки.

У третьому Загальному звіті про діяльність (2022 рік)²³ розглядався зв'язок між домашнім насильством, опікою над дітьми та правом на відвідування (статті 26, 31 і 45 Стамбульської конвенції). У ньому були висвітлені проблеми насильства після розставання, виділивши вплив рішень щодо контактів з дітьми на безпеку жінок і дітей. У цьому розділі визначено прогалини та перспективні практики, а також виокремлено 12 важливих взаємопов'язаних заходів з оцінок GREVIO, спрямованих на покращення ситуації для постраждалих від домашнього насильства щодо опіки над дітьми та права на відвідування.

У четвертому Загальному звіті про діяльність GREVIO (2023 рік) розглядалася тема зґвалтування та те, як цей злочин регулюється в різних країнах. Було виявлено, що, незважаючи на те, що значна кількість сторін все ще вимагає включення насильства/примусу як невід'ємних компонентів сексуальних злочинів, поточні зусилля щодо реформування законодавства в багатьох країнах свідчать про перехід до моделі «тільки так — це так».²⁴

У своєму Проміжному горизонтальному огляді звітів про базову оцінку²⁵ GREVIO підкреслила, що ратифікація Стамбульської конвенції стимулювала політичні та законодавчі зміни, які виходять за рамки домашнього насильства і охоплюють різні форми насильства стосовно жінок, визначені в Конвенції. Після 17 базових оцінок GREVIO відзначила суспільне визнання ролі громадянського суспільства, особливо жіночих організацій, у наданні спеціалізованих послуг і профілактичних зусиллях. Багато країн демонструють прогрес у створенні міжвідомчих структур співпраці і зусилля щодо інтеграції проблеми насильства стосовно жінок до послуг соціального захисту. Проте GREVIO виявила стійку проблему: більш надійна мережа служб підтримки для осіб, що постраждали від домашнього насильства, аніж для осіб, що постраждали від інших форм насильства. Після набуття чинності конвенції посилилася підтримка постраждалих осіб, а також спостерігається усвідомлення впливу на дітей. Проте в усіх державах-учасницях Конвенції зберігаються недоліки в законодавчій базі та реалізації рішень про безпеку постраждалих осіб і дітей під опікою та права на відвідування. GREVIO наголошує на необхідності вирішення цих проблем для більш ефективних зусиль проти різних форм насильства.

У своїй Загальній рекомендації № 1 щодо цифрового виміру насильства стосовно жінок, ухваленій 20 жовтня 2021 року²⁶, GREVIO зазначає, що Стамбульська конвенція пропонує важливу правову основу для запобігання цифровому виміру насильства стосовно жінок і домашньому насильству та боротьби з цими явищами. У Рекомендації наголошується на недостатності наявних законів, які часто зосереджуються на безпосередніх питаннях

безпеки, не звертаючи уваги на соціальні, економічні та психологічні наслідки, а також сукупний вплив насильства за ознакою статі. Незважаючи на широку поширеність насильства за ознакою статі в мережі Інтернет, дискусії та реагування як на національному, так і на міжнародному рівнях часто не визнають цей вимір.

У розділах нижче наведено приклади реалізації чотирьох принципів Стамбульської конвенції різними державами-учасницями. Для кожного принципу надається коротке пояснення вимог конвенції. Далі наводиться опис ситуації, включно з конкретними недоліками чи проблемами в Україні, пов'язаними зі стандартами конвенції. Нарешті, наводяться вибрані приклади реалізації державами-учасницями. Приклади обрані для того, щоб проілюструвати, як держави учасниці застосовують положення конвенції. Слід наголосити на тому, що в цьому дослідженні показані не всі вимоги до кожного принципу.

Запобігання

Запобігання насильству стосовно жінок і домашньому насильству потребує кардинальних змін у ставленні суспільства у цілому, підвищуючи обізнаність про негативні наслідки насильства стосовно жінок і домашнього насильства, а також у критичній ролі гендерних стереотипів у породженні такого насильства. Робота із запобігання спрямована на те, щоб достукатися до сердець і розуму людей, які своєю поведінкою сприяють підтриманню різних форм насильства. Тому запобігання має включати дії на індивідуальному, громадському та соціальному рівнях і має бути спрямоване на усунення першопричин насильства стосовно жінок і домашнього насильства. Стамбульська конвенція визнає насильство стосовно жінок результатом історичного дисбалансу влади, наголошуючи на необхідності гендерної рівності. Запобігання, важливий принцип конвенції, вимагає політичних зобов'язань, законодавства щодо гендерної рівності, підвищення обізнаності та підтримки громадянського суспільства.

Підвищення обізнаності

Стамбульська конвенція вимагає від держав-учасниць вжити заходів для сприяння змінам соціальних і культурних моделей поведінки жінок і чоловіків з метою викорінення упереджень, звичаїв, традицій і всіх інших практик, які ґрунтуються на ідеї неповноцінності жінок або стереотипних

уявленнях про роль жінок і чоловіків (стаття 13). Щоб підвищити обізнаність, держави-учасниці повинні підтримувати, просувати або проводити на регулярній основі кампанії та програми з підвищення обізнаності, у тому числі у співпраці з національними правозахисними установами, органами з питань рівності та громадянським суспільством, зокрема жіночими НУО.

Кампанії з підвищення обізнаності в Україні

Різноманітні інформаційні кампанії щодо попередження та протидії домашньому насильству проводяться в Україні як державними органами влади, так і НУО, проте такі інформаційні кампанії проводяться згідно із баченням конкретного державного органу (здебільшого впроваджуються загальні заходи профілактики) та можливостей НУО. Єдиного підходу до проведення інформаційних кампаній на національному рівні на системній основі немає. Подібним чином ані державний, ані місцеві бюджети не виділяють достатніх або постійних коштів на інформаційні кампанії.

Зазвичай інформаційні кампанії приурочують до певної дати, як-от «День прав дитини» 1 червня чи акція «16 днів проти насильства», яка проходить з 25 листопада по 10 грудня.

Водночас в Україні розробляються нові підходи до інформування громадськості, спрямовані, зокрема, на підвищення обізнаності про домашнє насильство, викорінення дискримінаційних настроїв і формування нульової терпимості до насильницької поведінки. Запущено *мобільний додаток* із прихованим інтерфейсом для жінок, які постраждали від домашнього насильства та насильства за ознакою статі або знаходяться в групі ризику. Для підвищення обізнаності громадськості про наявність цього додаткового інструменту Міністерство внутрішніх справ України (МВС) розробило та розповсюдило брошури та візитки «Ваша безпека у вас під рукою» (200 000 примірників). Також було запущено інформаційну кампанію [«Насильство — це не ОК»](#) у рамках якої розроблено візуальні та текстові матеріали (меседж-бокси, наративи, контент план та графік висвітлення). Метою інформаційної кампанії є привернення уваги до проблем запобігання домашнього насильства, підвищення обізнаності громадськості щодо форм насильства, популяризація алгоритму дій постраждалих осіб і механізмів притягнення до відповідальності винних у домашньому насильстві. У месенджерах (Telegram, Viber) запущено чат-бот МВС *#ActAgainstViolence* та *Stay Safe*, а також створено та розповсюджено серед постраждалих від домашнього насильства план безпеки *«Домашнє насильство під час війни»* (45 000 примірників) з інформацією про те, як захистити себе від домашнього

насильства під час війни; розроблено та розповсюджено інформаційну брошуру «Куди звернутися за допомогою у випадку домашнього насильства» (100 000 примірників).

Водночас пересічні громадяни, які стикаються з наслідками домашнього насильства, недостатньо обізнані, куди звертатися за допомогою та інформацією, побоюючись громадського осуду чи маючи недовіру до правоохоронних органів. Результати опитування щодо ефективності реагування на випадки сексуального насильства, проведеного у 2023 році Асоціацією жінок-юристок України «ЮрФем», свідчать про те, що, за словами респондентів (94,5 % жінок), постраждали особи не звертаються за допомогою та до поліції через переконання, що поліція проігнорує їхні звернення (78,4 %), через страх громадського осуду (72,6 %) та через незнання, як діяти (58,4 %).²⁷

Приклади перспективних практик

Показовою ініціативою зі **Швеції** є [онлайн-портал](#), який надає важливу інформацію для молодих мігрантів про сексуальність, сім'ю, шлюб і насильство, доступний шістьма мовами.²⁸ Під час кампанії шведської поліції «Come to us» (2015 рік) поширювалася інформація 18 мовами, закликаючи повідомляти про такі злочини, як домашнє насильство та примусовий шлюб. У ході кампанії надавалася інформація про те, як повідомляти про такі злочини, як ведеться кримінальне розслідування таких злочинів, а також забезпечувати інформацією постраждалих. GREVIO зазначила, що такі зусилля з підвищення обізнаності і справді можуть позитивно вплинути на кількість зареєстрованих випадків.

Іншою перспективною практикою, яку спостерігала GREVIO, була практика **Португалії** щодо підвищення обізнаності стосовно шкідливої практики [КЖГ](#).²⁹ Це передбачало розповсюдження листівок і плакатів під час шкільних канікул в аеропортах, особливо в зонах вильоту рейсів, що прямували до кількох африканських країн, де продовжує практикуватися КЖГ. Одночасно в аеропортах Гвінеї-Бісау були вжиті профілактичні заходи, враховуючи, що більшість постраждалих від КЖГ у Португалії є із спільноти мігрантів, які походять з цієї країни. Цей підхід визнає, що багато дівчат і жінок у Португалії стикаються з КЖГ під час відпустки у своїй країні походження.

Під час пандемії Covid-19 влада **Ірландії** запровадила кампанію «[Still here](#)», спрямовану на інформування постраждалих осіб про безперервність надання спеціалізованих послуг з підтримки постраждалих від домашнього та сексуального насильства, незважаючи на обмеження, пов'язані з пандемією.³⁰ Водночас вона мала на меті попередити кривдників про те, що ці

форми насильства будуть пріоритетними для цивільних і кримінальних судів. Згідно з оцінками у звіті, ця кампанія, розроблена спільно з громадянським суспільством і громадськими організаціями, виявилася успішною. GREVIO високо оцінює ще одну кампанію поліції, яка проходить паралельно, забезпечуючи постраждалим особам допомогу, незважаючи на обмеження, пов'язані з пандемією.

GREVIO особливо високо оцінила запровадження національної інформаційної кампанії в листопаді 2022 року, спрямованої на боротьбу із сексизмом у **Люксембургу**. Ця кампанія узгоджується з Рекомендацією Комітету міністрів Ради Європи щодо запобігання та боротьби з сексизмом та використовує інструменти кампанії [«Sexism: See it. Name it. Stop it.»](#)³¹.

У **Грузії** було докладено значних зусиль для підвищення обізнаності про різні форми насильства стосовно жінок серед населення та фахівців, у тому числі лідерів місцевих громад — ініціатива, яку вітає GREVIO.³² На національному рівні Міжвідомча комісія розробила комплексну комунікаційну стратегію на 2018–2020 роки, в якій окреслено конкретні заходи з підвищення обізнаності. Ця стратегія забезпечує базу для галузевих міністерств і державних установ для участі в національному реагуванні, сприяючи нульовій терпимості до насильства стосовно жінок і домашнього насильства, одночасно підвищуючи обізнаність про доступні державні послуги. GREVIO схвалює проведення кампаній у 2018 та 2019 роках, спрямованих на боротьбу з насильством стосовно жінок як національний пріоритет. Крім того, у цих кампаніях активну участь брала прокуратура, організовуючи зустрічі з обміну інформацією по всій Грузії, щоб підвищити обізнаність щодо насильства, дискримінації, злочинів на ґрунті ненависті та державних заходів. Ця участь також поширилася на регіональні інформаційні кампанії Міністерства внутрішніх справ з фокусуванням на запобіганні домашньому насильству та поширенні інформації про правові механізми та служби підтримки. Зокрема, під час пандемії Covid-19 Міжвідомча комісія розробила комунікаційну стратегію, спрямовану на боротьбу з підвищеними ризиками насильства стосовно жінок і домашнього насильства. GREVIO схвалює використання загальнонаціональної системи СМС-повідомлень і співпрацю з міжнародними організаціями та НУО для поширення інформації різними каналами та мовами, забезпечуючи інформування громадян про альтернативні методи повідомлення та про доступні служби підтримки. Грузія розробила інструмент моніторингу для оцінки запобігання насильству стосовно жінок і домашньому насильству в рамках проєкту Ради Європи «Сприяння інтегрованому підходу до припинення насильства стосовно жінок і посилення гендерної рівності в Грузії».³³ Поряд з оцінкою ініціатив з підвищення обізнаності та освітніх кампаній щодо гендерної рівності,

ненасильницьких міжособистісних стосунків, прав людини, насильства стосовно жінок і домашнього насильства, інструмент моніторингу об'єднує адміністративні дані, результати досліджень і опитувань на ці теми.

Чому ці практики є перспективними:

■ надання інформації та заохочення до повідомлень про насильство стосовно жінок різними мовами (Швеція);

■ боротьба з конкретними формами насильства стосовно жінок і пристосування кампанії до конкретної цільової групи (Португалія);

■ адаптація до кризових ситуацій та робота в партнерстві з НУО (Ірландія);

■ боротьба із першопричинами насильства стосовно жінок, такими як сексизм (Люксембург);

■ застосування структурованого, стратегічного, довгострокового та цілісного підходу до підвищення обізнаності та надання інформації постраждалим особам, адаптація до кризових ситуацій за допомогою інновацій та залучення всіх відповідних зацікавлених сторін, а також забезпечення систематичного моніторингу для оцінки ефективності зусиль щодо запобігання (Грузія).

Підготовка фахівців

Фахівці, які працюють із випадками насильства стосовно жінок, у тому числі домашнього насильства, повинні пройти підготовку із запобігання та виявлення таких випадків, оцінювання та управління ризиками, виявлення та реагування на потреби постраждалих осіб, а також направлення таких осіб до інших спеціалізованих служб, у разі потреби (стаття 15). Теми підготовки повинні включати скоординоване міжвідомче реагування.

Зміцнення потенціалу фахівців в Україні

У центрі уваги ключових партнерів є професійний розвиток фахівців, які реагують на випадки насильства щодо жінок за ознакою статі. За підтримки міжнародних організацій проводиться підготовка поліцейських, суддів, прокурорів, адвокатів і психологів.

У 2023 році в рамках проєкту Ради Європи [«Боротьба з насильством стосовно жінок в Україні - Етап II» \(COVAW-II\)](#) було проведено 4-денне професійне навчання для практикуючих психологів, фахівців із соціальної

роботи, операторів гарячої лінії з надання послуг особам, які постраждали від сексуального насильства під час конфлікту, приділяючи особливу увагу жінкам і дівчатам. Воно було спрямоване на підтримку фахівців у забезпеченні доступу до гендерно-чутливої та орієнтованої на постраждалих осіб соціальної, психологічної, медичної та юридичної допомоги особам, які постраждали від сексуального насильства, приділяючи особливу увагу жінкам і дівчатам, у тому числі внутрішньо переміщеним особам.

В Україні за підтримки ЮНІСЕФ реалізується пілотний проєкт із залучення психологів до кримінальних проваджень за участю неповнолітніх осіб через регіональні центри безоплатної правничої допомоги. До реєстру включено 113 психологів, які пройшли спеціалізовану підготовку. У 43 % випадків психологи залучаються до проваджень за участю дитини як постраждалої особи, переважно у справах про домашнє та сексуальне насильство стосовно дітей.

Можливість брати участь у безкоштовному навчанні на [платформі HELP](#) підвищує рівень підготовки різних фахівців щодо захисту прав жінок, зокрема з питань домашнього насильства. Курси [«Доступ жінок до правосуддя»](#)³⁴, [«Насильство стосовно жінок і домашнє насильство»](#)³⁵ та [«Насильство стосовно жінок і домашнє насильство \(для працівників правоохоронних органів\)»](#)³⁶ доступні українською мовою. У 2024 році запущено адаптацію курсу «Насильство стосовно жінок і домашнє насильство» для адвокатів, суддів і прокурорів.

Особлива увага наразі приділяється питанню спеціалізації слідчих і прокурорів. 24 жовтня 2023 р. під головуванням Генерального прокурора за участю правоохоронних і державних органів відбулася спільна нарада з питань протидії кримінальним правопорушенням, пов'язаним із домашнім насильством, та запровадження спеціалізації слідчих і прокурорів для здійснення досудового розслідування у кримінальних провадженнях щодо кримінальних правопорушень, пов'язаних із домашнім насильством, процесуального керівництва та організації спеціалізованої підготовки. Окремої спеціалізації для суддів й адвокатів в Україні наразі немає.

Приклади перспективних практик

Монако, незважаючи на деякі зазначені обмеження у звіті про базову оцінку, має законодавче положення (Закон № 382), яке вимагає проведення на регулярній основі навчання для фахівців, які працюють з особами, які постраждали від насильства.³⁷ Це положення має на меті підвищити їхню здатність вирішувати проблеми постраждалих у межах компетенції таких фахівців. Реалізація передбачала консультації між представниками

Міністерства охорони здоров'я та соціальних справ, Департаменту поліції, Департаменту юстиції, пожежної охорони та єдиної державної лікарні. Ця співпраця призвела до розробки нових навчальних модулів з підтримки постраждалих осіб із використанням міжвідомчого підходу.

У своєму звіті про оцінку **Австрії** GREVIO зазначила, що тему домашнього насильства, включно з його гендерним виміром, інтегровано в програму дворічної базової початкової підготовки працівників правоохоронних органів.³⁸ З огляду на те, що випадки домашнього насильства та термінові заборонні приписи становлять значну частину роботи правоохоронних органів, передача знань про специфіку такого насильства та відповідні поліцейські заходи є важливим компонентом базової підготовки. Залежно від класу та профілю посади певні службовці проходять більш детальну підготовку. Крім того, кожні три місяці проводиться обов'язкове навчання без відриву від роботи, яке охоплює різні теми, включно з домашнім насильством, з проведенням семінарів, як правило, під керівництвом фахівців із служб підтримки.

У **Данії** GREVIO підкреслила всебічну підготовку та значний досвід фахівців спеціалізованих служб підтримки, включно з притулками, програмами для кривдників і послугами для осіб, які постраждали від сексуального насильства.³⁹ Це забезпечує уважне ставлення до прав і потреб як постраждалих осіб, так і кривдників. GREVIO також високо оцінила практику, коли такі спеціалізовані фахівці часто проводять навчання для інших суб'єктів, включно із правоохоронними органами, державною адміністрацією та муніципальними соціальними службами.

Грузія досягла значних успіхів у підготовці та підвищенні обізнаності фахівців щодо різних форм насильства, що підпадають під сферу застосування Конвенції.⁴⁰ Боротьба з домашнім насильством є ключовим напрямком навчальної програми Академії поліції. Міністерство внутрішніх справ співпрацює з місцевими НУО та міжнародними організаціями, результатом чого є розробка підручника та посібника із домашнього насильства для поліцейських. Крім того, для слідчих було проведено п'ятиденний курс з питань домашнього насильства, а для інспекторів патрульної служби та дільничних офіцерів — з питань насильства стосовно жінок і домашнього насильства. Вища школа юстиції включає до свого навчального плану теми щодо гендерної рівності та насильства, з постійним навчанням без відриву від роботи для суддів, що охоплюють насильство стосовно жінок і домашнє насильство, заборону дискримінації та права дітей. Незважаючи на прогалини в інформування щодо обов'язкового характеру такого навчання, судові органи залишаються в курсі важливих рішень Європейського суду з прав людини щодо насильства стосовно жінок і домашнього насильства.

Незважаючи на те, що **Туреччина** вийшла зі Стамбульської конвенції у 2021 році, вона мала користь за роки її реалізації, як зазначено в базовому звіті GREVIO щодо Туреччини. Туреччина отримала високу оцінку за її похвальні зусилля у професійній підготовці, особливо після прийняття Закону № 6284, згідно з яким навчання стало обов'язковим.⁴¹ Координаційний орган відіграв ключову роль у забезпеченні ефективного впровадження шляхом навчання на регулярній основі без відриву від роботи з питань гендерної рівності та насильства стосовно жінок для державних службовців і студентів університетів, у тому числі для персоналу *Şöniims* (центрів запобігання насильству та його моніторингу). Було створено протоколи для підтримки навчання для ключових міністерств і відомств, включно з Радою вищої освіти, Міністерством охорони здоров'я та Головним командуванням жандармерії. Сектор охорони здоров'я розробив високоякісну підготовку відповідно до Стамбульської конвенції, з акцентом на допомозі, орієнтованій на постраждалих осіб, гендерній рівності та запобіганні вторинній віктимізації. Судово-медична звітність, оцінка ризиків і міжвідомча співпраця також застосовуються для фахівців у сфері охорони та служб екстреної допомоги. Співробітники жандармерії та поліцейські по всій країні пройшли підготовку щодо нового законодавства з метою забезпечити розуміння принципів гендерної рівності. Високопосадовці підкреслили важливість навчання для усунення застарілих практик.

Чому ці практики є перспективними:

■ підготовка планується в рамках інтегрованого політичного документа із залученням координаційного органу (Монако та Туреччина);

■ підготовка планується та проводиться з використанням міжвідомчого підходу (Монако);

■ підготовка є масштабною, охоплює відповідні професійні групи в усіх регіонах (Данія);

■ існують керівні принципи та орієнтири для підготовки, які спрямовані на професіоналізацію служб підтримки постраждалих осіб (Грузія та Туреччина);

■ підготовка є детальною та вузькоспеціалізованою (Австрія та Туреччина);

■ підготовка включає посилання на гендерну рівність і руйнування гендерних стереотипів (Грузія).

Профілактичне втручання та лікувальні програми для кривдників

Відповідно до статті 16 Стамбульської конвенції, держави-учасниці повинні вжити законодавчих чи інших заходів для запровадження або підтримки програм, спрямованих на навчання осіб, що вчинили домашнє насильство, ненасильницькій поведінці з метою запобігання подальшому насильству та зміни насильницьких моделей поведінки. У другому абзаці йдеться про зобов'язання запровадити або підтримувати лікувальні програми осіб, які вчинили сексуальне насильство та зґвалтування, спрямовані на мінімізацію рецидивів за допомогою різноманітних моделей і підходів. Крім того, держави-учасниці зобов'язані вживати заходів для створення або підтримки програм лікування, спрямованих на профілактику рецидивів з боку правопорушників, зокрема з боку осіб, що вчинили статеві злочини. Ці програми втручання мають ґрунтуватися на передовій практиці, заохочуючи кривдників брати на себе відповідальність і вивчати ставлення до жінок. Співпраця зі службами підтримки жінок, правоохоронними органами, судовими органами, службами пробації та захисту дітей є надзвичайно важливою. Рішення щодо реалізації програми залишається за державами-учасницями та постачальниками послуг, з кінцевою метою профілактики рецидивів з боку правопорушників і забезпечення успішної реінтеграції в суспільство.

Робота із кривдниками в Україні

Відповідно до ст. 24 Закону України «Про запобігання та протидію домашньому насильству» одним із заходів протидії домашньому насильству є направлення кривдника на проходження програми для кривдників. Кривдник може бути включений до такої програми лише за рішенням суду. Партнерами, відповідальними за реалізацію програм для кривдників, є місцеві державні адміністрації та органи місцевого самоврядування. Програми для кривдників проводяться спеціалістами із соціальної роботи відповідно до Типової програми для кривдників, яка затверджена наказом Міністерства соціальної політики від 1 жовтня 2018 року № 1434. Проте в регіонах бракує спеціалістів, які пройшли спеціальну підготовку та можуть проводити програми для кривдників. У багатьох регіонах України програми для кривдників досі взагалі не працюють, або судді направляють лише невелику кількість кривдників на проходження цих програм, і є окремі судові рішення, в яких судді вказують на недоцільність направлення особи на програму для кривдників без пояснення причини свого рішення. Крім того, одні й ті ж фахівці проводять програми для кривдників і працюють з постраждалими особами, що може вплинути на їх об'єктивність.

27 червня 2023 року Міністерство юстиції прийняло Наказ № 2362/5, яким затверджено дві пробаційні програми: 1) пробаційна програма «Подолання домашнього насильства» для повнолітніх суб'єктів пробації і 2) пробаційна програма «Подолання домашнього насильства» для неповнолітніх суб'єктів пробації. Прийняті пробаційні програми розширюють можливості роботи з особами, що вчинили домашнє насильство, для зміни їхньої поведінки.

Робота з кривдниками, які побували в зоні бойових дій, організована в такий самий спосіб, як і з іншими кривдниками: вони можуть бути направлені на програму для кривдників, з ними проводиться профілактична робота. Жодних додаткових заходів не передбачено щодо осіб, які перебували в зоні бойових дій і потім вчинили домашнє насильство.

Приклади перспективних практик

В **Італії** Relive, що включає 24 організації-члени, що зосереджені переважно в північних і центральних регіонах, керує програмами для кривдників, приділяючи першочергове значення безпеці жінок і дітей у випадках домашнього насильства.⁴² Relive сприяє скоординованій роботі з кривдниками, дотримуючись міжнародних стандартів якості та враховуючи гендерні аспекти. Законодавчі зміни згідно із Законом № 119/2013 заохочують відповідальні установи, такі як правоохоронні органи та суди, підтримувати ці програми. Постійні зусилля органів влади, висвітлені в третьому Національному плані дій (НПД) щодо насильства за ознакою статі, передбачають вирішення визначених проблем, зокрема просування стандартних моделей втручання, запровадження критеріїв відповідності фінансування та сприяння синергії між державними установами та програмами для кривдників.

Португальська програма реабілітації осіб, які вчинили домашнє насильство,⁴³ контролюється Генеральним директором реінтеграції та пенітенціарних служб. Це програма за рішенням суду, яка стосується осіб, обвинувачених або засуджених за злочини, пов'язані з домашнім насильством. Програма, яка триває щонайменше 18 місяців, включає оцінку ризиків, щоб захистити постраждалу особу на всіх етапах. Поєднуючи індивідуальні та групові заняття, вона побудована так, щоб змусити кривдників визнати відповідальність за свої насильницькі дії.

З моменту прийняття Закону про домашнє насильство 2003 року **Люксембург** приділяє першочергову увагу роботі з особами, які вчинили домашнє насильство.⁴⁴ GREVIO схвалює службу «Riicht Eraus», яка була створена в 2004 році і повністю фінансується державою. Ця служба вимагає

від кривдників, яких було виселено, відвідувати консультації та поширює свої послуги на інших правопорушників у рамках різних повноважень. У 2021 році Riicht Eraus працювала з майже 500 кривдниками, приділяючи особливу увагу притягненню до відповідальності та руйнуванню гендерних стереотипів. Терапія, що триває місяцями без обмежень у часі, ставить на перше місце безпеку постраждалих осіб і співпрацює зі спеціалізованими службами, з можливим інформуванням органів влади в ситуаціях безпосередньої небезпеки. Riicht Eraus бере участь у навчальних програмах для правоохоронних органів і юридичних осіб.

У **Швеції** програма стосунків і співжиття доступна в усіх шести виправних закладах, де перебувають дорослі чоловіки, які вчинили сексуальні злочини.⁴⁵ Крім того, особам, які знаходяться у групі ризику скоїти правопорушення, надається підтримка, лікування та консультування, непов'язані з позбавленням волі. Центр андрології, сексуальної та трансгендерної медицини (ANOVA) при Каролінській університетській лікарні пропонує загальнонаціональне лікування для дорослих, які вважають, що вони знаходяться в групі ризику скоїти сексуальні злочини. Каролінська університетська лікарня/ANOVA керує анонімною національною лінією допомоги (PreventTell) для чоловіків, схильних до вчинення сексуальних злочинів.

Після ратифікації Стамбульської конвенції **Андорра** впровадила програму, що пропагує ненасильницькі стосунки як найважливіший елемент комплексного підходу до боротьби з насильством стосовно жінок.⁴⁶ Цей підхід враховує зв'язки між постраждалими особами, кривдниками, дітьми та ширшим соціальним контекстом. GREVIO відзначила включення до програми хлопчиків, які можуть повторювати насильницьку поведінку, з якою вони стикалися або яку безпосередньо пережили, що ілюструє намагання розірвати коло насильства шляхом цілеспрямованого втручання.

У **Бельгії** між федеральним урядом і регіоном Валлонія, фламандською спільнотою та Комісією французької спільноти Брюссельського столичного регіону були досягнуті домовленості про створення програм для осіб, які вчинили сексуальні злочини.⁴⁷ У Фландрії, регіоні Валлонії та Брюсселі діють три регіональні центри підтримки, які працюють переважно поза межами в'язниць. Ці центри співпрацюють з міждисциплінарними групами, які спеціалізуються на консультуванні та лікуванні осіб, які вчинили сексуальні злочини. Окрім цього, існує розгалужена мережа спеціалізованих психосоціальних груп у в'язницях й установах або підрозділах федерального рівня, які зосереджені на «соціальному захисті». Крім того, у французькій спільноті та у Фландрії діють різноманітні сервісні мережі.

Чому ці практики є перспективними:

- програми, які надають пріоритет безпеці жінок і дітей і включають гендерно-чутливий підхід (Італія);
- програми достатньої тривалості (Португалія та Люксембург);
- програми включають оцінку ризиків для захисту постраждалої особи (Португалія);
- програми включають співпрацю зі спеціалізованими службами (Люксембург);
- програми передбачають участь хлопчиків у зусиллях, спрямованих на розірвання кола насильства (Андорра);
- програми включають роботу у в'язницях і поза ними, через мережі та співпрацю (Бельгія).

Захист

Стамбульська конвенція містить загальне зобов'язання вживати законодавчих або інших заходів для захисту всіх постраждалих осіб на своїй території від будь-яких подальших актів насильства, які підпадають під сферу застосування цієї Конвенції. Розділ «Захист», в якому розглядається складний взаємозв'язок правових, соціальних і психологічних аспектів, створює міцний фундамент для добробуту постраждалих осіб. Це передбачає вжиття необхідних законодавчих й інших заходів для забезпечення постраждалим особам доступу до загальних і спеціалізованих послуг, що сприяють їхньому відновленню після насильства. Ці заходи включають такі послуги, як юридичні та психологічні консультації, фінансова допомога, забезпечення житлом, освіта, навчання та допомога в пошуку роботи. Важливо, що в розділі визнається необхідність в скоординованому реагуванні, сприянні співпраці між різними зацікавленими сторонами, включно з правоохоронними, судовими органами та соціальними службами.

Надійні притулки та спеціалізовані послуги для постраждалих осіб

Спеціалізовані служби підтримки відіграють ключову роль у системі захисту Стамбульської конвенції, спрямованій на захист осіб, які постраждали

від повторного насильства, сприяння їхньому відновленню та надання їм можливості налагодити своє життя заново. Ці служби, адаптовані до різноманітних потреб, зокрема потреб жінок, які зазнають різноманітної дискримінації або проживають у сільській місцевості, використовують підхід, орієнтований на постраждалу особу, з урахуванням гендерних аспектів. Конвенція визнає ефективність жіночих організацій та служб підтримки досвідчених місцевих органів влади у забезпеченні комплексного надання послуг.

Стаття 22 Конвенції вимагає від сторін забезпечення коротко- та довгострокових спеціалізованих служб, включно з притулками, медичною допомогою, судово-медичною підтримкою, психологічними консультаціями, допомогою при травмах, юридичними консультаціями, захистом інтересів та інформаційно-просвітницькими ініціативами. Багато з цих служб забезпечуються жіночими організаціями через жіночі центри, які надають консультації, психологічну та практичну підтримку жінкам до, під час і після процесу виходу із ситуації насильства. Вони відіграють важливу роль для надання інформації, правничої допомоги та підтримки жінок, які ще не вирішили залишити кривдника, а також жінок після виходу з таких стосунків і після того, як вони залишать притулок. У пояснювальній доповіді до СК йдеться, що має бути один кризовий центр для постраждалих від зґвалтування на 200 000 жінок. Хоча різні види спеціалізованих служб підтримки, які зазвичай забезпечуються жіночими організаціями, кількісно не визначені в пояснювальній доповіді Робоча група Ради Європи з боротьби з насильством стосовно жінок, включно з домашнім насильством, рекомендує, щоб на кожні 50 000 жінок був доступний один жіночий консультаційний центр, здатний втрутитися в кризовій ситуації та надати довгострокову підтримку жінкам, які постраждали від усіх видів насильства, а також особливим групам, таким як жінки-мігрантки та жінки з етнічних меншин, біженки та інші. Також в усіх регіонах мають бути доступні активні інформаційні служби. Усі служби для жінок, які постраждали від насильства, також повинні надавати належну підтримку їхнім дітям.⁴⁸

Стаття 23 наголошує на створенні достатньої кількості притулків відповідно до реальних потреб, віддаючи перевагу якості над кількістю та вирішуючи конкретні вимоги щодо захисту та підтримки для осіб, які постраждали від різних форм насильства. Притулки мають забезпечувати не тільки розміщення, але і активно допомагати жінкам у вирішенні взаємопов'язаних проблем, відновленні самооцінки та зміцненні сил для майбутньої незалежності. Усі служби повинні дотримуватися підходу, заснованого на правах людини, гарантувати безпеку постраждалих осіб, прагнути до

розширення їхніх прав і можливостей та уникати вторинної віктимізації. По можливості, держави-учасниці повинні забезпечити запровадження низки служб підтримки в одному приміщенні. Притулки повинні отримувати достатнє та надійне фінансування, щоб мати змогу постійно надавати послуги постраждалим особам. Рекомендується, щоб у кожному регіоні було доступне безпечне розміщення у спеціалізованих жіночих притулках із розрахунку одне сімейне місце на 10 000 осіб населення.

Притулки та спеціалізовані служби в Україні

В Україні поступово розвивається мережа притулків, де постраждалі можуть перебувати цілодобово протягом періоду до 90 днів. З кожним роком кількість притулків збільшується. Якщо у 2020 році по всій Україні було 33 притулки, то станом на 1 березня 2024 р. в Україні було 53 притулки. По п'ять притулків є в Одеській та Львівській областях, по чотири — у Житомирській, Івано-Франківській, Київській та Чернівецькій областях, по три — у Закарпатській, Полтавській областях і місті Києві, по два — у Вінницькій, Волинській, Дніпровській, Харківській, Хмельницькій та Черкаській областях і по одному — в Донецькій, Запорізькій, Кіровоградській, Миколаївській, Рівненській та Сумській областях. У Луганській, Тернопільській, Херсонській та Чернігівській областях наразі притулків немає.⁴⁹ Також в Україні прийнято постанову Кабінету Міністрів України,⁵⁰ якою затверджено Типове положення про притулок для осіб, які постраждали від домашнього насильства та/або насильства за ознакою статі. Наказом Міністерства соціальної політики затверджено Методику визначення потреб територіальних громад у створенні спеціалізованих служб підтримки постраждалих від домашнього насильства та насильства за ознакою статі,⁵¹ до яких входять притулки для постраждалих. Зокрема, у методичних рекомендаціях зазначено, що прогнозування потреб територіальних громад у створенні притулків і кількості місць у них здійснюється з урахуванням настанови Пояснювальної доповіді Стамбульської конвенції, згідно з якою безпечне розміщення у спеціалізованих притулках для жінок має бути доступне в кожному регіоні із розрахунку одне «сімейне місце» (один дорослий і двоє дітей) на 10 000 осіб населення.

Війна вплинула на кількість притулків: в одних регіонах були відкриті нові притулки, а в інших притулки були змушені закритися через окупацію території, де вони знаходилися. Два притулки в Донецькій області знаходяться на тимчасово окупованій території (Мангушська селищна територіальна громада та Маріуполь, де притулок постраждав від обстрілів). У Херсонській області було створено три притулки, один з яких функціонував на початку

2022 року, а інші два були створені за рахунок субвенції з державного бюджету, але вони не встигли запрацювати до початку війни. Наразі на тимчасово окупованій території знаходиться один притулок, про його стан інформації немає. Інший притулок, який діяв на території міста Херсона, наразі надає лише консультаційні послуги, у зв'язку з тим, що під час окупації Херсона притулок був розграбований російськими військами, приміщення зазнало незначних пошкоджень і потребує ремонтних робіт, а також придбання офісного обладнання та меблів для відновлення повноцінного функціонування. У Запорізькій області на тимчасово окупованій території розташовано два притулки (Бердянськ і Мелітополь). Крім того, три притулки були створені в Луганській області ще до початку війни і зараз знаходяться на тимчасово окупованій території України (Рубіжне, Попасна, Кремінна). З початком повномасштабного вторгнення та різкого збільшення кількості внутрішньо переміщених осіб у 2022 році притулки надавали послуги не лише жінкам, які постраждали від домашнього насильства та/або насильства за ознакою статі, а й іншим категоріям населення, у т. ч. внутрішньо переміщеним особам. За попередніми даними, у 2022 і 2023 роках таким особам притулками надано майже 67 000 послуг.⁵²

В Україні працюють мобільні групи поліції для реагування на випадки домашнього насильства. Мобільна група поліції для реагування складається з поліцейських, які пройшли спеціальну професійну підготовку. Це працівники превенції, дільничні офіцери поліції поліцейські, інспектори ювенальної превенції і патрульні поліцейські. Основними завданнями поліцейської групи є своєчасне реагування на випадки домашнього насильства, проведення профілактичної роботи, надання допомоги постраждалим, винесення термінових обмежувальних приписів. Станом на 1 січня 2024 року створено 62 мобільні групи, з них 10 — у 2023 році.

Так само в Україні створено мобільні бригади соціально-психологічної допомоги особам, які постраждали від домашнього насильства та/або насильства за ознакою статі. Мобільна бригада — спеціалізована служба підтримки осіб, які постраждали від домашнього насильства та/або насильства за ознакою статі, у тому числі сексуального насильства, пов'язаного зі збройним конфліктом. Метою мобільної бригади є надання соціально-психологічної допомоги постраждалим, включно із соціальними послугами з консультування, кризового та екстреного втручання та соціальної профілактики відповідно до їхніх потреб. Станом на червень 2023 року в Україні працювало 520 мобільних бригад соціально-психологічної допомоги.

Приклади перспективних практик:

З 2015 по 2019 роки державне фінансування Фінляндії зросло з 11,55 млн євро до 19,55 млн євро, значно розширивши можливості притулків.⁵³ НУО, що часто пов'язані з Федерацією будинків і притулків матері та дитини, керують більшістю притулків, а деякі муніципалітети керують притулками для осіб, які постраждали від домашнього насильства. Закон «Про державну компенсацію особам, які надають послугу притулку» регулює надання послуг та виплату компенсацій. Урядова постанова (598/2015) встановлює стандарти якості та професійні вимоги. Запровадження центральним урядом правової основи фінансування, яка передбачає авансове фінансування на дванадцять місяців, гарантує, що притулки розміщують жінок анонімно, враховуючи індивідуальні потреби, а не за рішенням муніципальних соціальних працівників. Такий інклюзивний підхід приносить користь жінкам з різних верств населення, в тому числі мігрантам з неврегульованим міграційним статусом.

Швейцарія пропонує широкий спектр спеціалізованих служб для жінок, які постраждали від насильства за ознакою статі, що забезпечуються переважно НУО, які захищають права жінок, центрами, створеними на підставі Закону 1993 року «Про підтримку осіб, які постраждали від злочинів» (LAVI), та органами влади.⁵⁴ Серед позитивних зрушень — заснування Медичного відділення для осіб, що постраждали від насильства (UMV) у Лікарні кантону Во, яке надає підтримку та допомогу в судово-медичній експертизі з 2006 року. Пріоритетними цілями UMV є безпека, підтримка та розширення можливостей постраждалих. За фінансової підтримки органів влади дві мережі НУО займаються проблемами примусових шлюбів і каліцтва жіночих геніталій, пропонуючи постраждалим послуги, навчання та допомогу. У Швейцарії є 22 притулки для жінок, які постраждали від насильства, і додаткові центри екстреного розміщення, що свідчить про багатогранний підхід до підтримки різних груп постраждалих осіб.

В **Естонії** є 16 притулків для жінок, які пропонують безпечне тимчасове розміщення особам, які постраждали від домашнього насильства, та їхнім дітям; вони працюють цілодобово та є безкоштовними.⁵⁵ Ці притулки, які фінансуються державою та керуються НУО, дотримуються положень, викладених у Законі про підтримку постраждалих осіб, який є правовою основою для надання притулку. GREVIO високо оцінила цю законодавчу базу для встановлення стандартизованих вимог до служб, які тим самим забезпечують справедливий розподіл безпечного житла для постраждалих від домашнього насильства по всій країні протягом відповідного періоду. Постраждалих і їхніх дітей розміщують у цих притулках, поки вони не

відчують себе достатньо незалежними від кривдника або не знайдуть варіанти довгострокового житла, що надаються місцевою владою.

У **Чорногорії** спеціальна національна лінія довіри працює цілодобово, безкоштовно, надаючи підтримку жінкам і дітям, які постраждали від домашнього насильства.⁵⁶ Ця створена служба, якою керує SOS-лінія для жінок і дітей, які постраждали від насильства в м. Нікшич, надає якісні консультації з питань насильства стосовно жінок і прав людини. Гаряча лінія доступна як чорногорською, так і албанською мовами, і вона розширює свою підтримку, відстежуючи випадки, особливо для постраждалих у регіонах, де не вистачає місцевих спеціалізованих служб, забезпечуючи всебічну допомогу та сприяючи направленню їх до відповідних служб, у разі потреби.

У **Норвегії** є 43 кризові центри, розкидані по всій країні. Слід зазначити, що Норвегія дотримується рекомендованої цілі мати одне сімейне місце на 10000 осіб населення, як зазначено в пояснювальній доповіді до Стамбульської конвенції.⁵⁷ Така відповідність вимогам частково пояснюється юридичними вимогами, які висуваються до муніципалітетів. Крім того, Закон «Про кризові центри» зобов'язує муніципалітети забезпечити, щоб ці центри відповідали конкретним потребам своїх користувачів. Це зобов'язання включає надання належної підтримки дітям і забезпечення постраждалим, які проживають у цих центрах, доступу до кваліфікованих перекладачів, у разі потреби.

У своїй базовій оцінці **Данії** GREVIO високо оцінила створення спеціалізованої мережі, що складається з 10 центрів, призначених для надання допомоги особам, які постраждали від зґвалтувань і сексуального насильства.⁵⁸ Ці центри пропонують медичну допомогу, допомогу при травмах і судово-медичну експертизу жінкам і дівчатам віком від 15 років, які зазнали сексуального насильства. GREVIO підкреслила доступність цих послуг, зазначивши, що постраждалі особи можуть звернутися за допомогою в будь-який час, навіть через роки після інциденту. У звіті відзначається стандартизований процес проведення медичних і судово-медичних експертиз, незалежно від того, чи вирішила постраждала особа подати заяву, що забезпечує збір і збереження доказів протягом трьох місяців або довше на прохання постраждалої особи, відповідно до стандартів, викладених у статті 25 Конвенції.

У **Бельгії** у 2017 році було створено три центри підтримки осіб, які постраждали від сексуального насильства, в Генті, Брюсселі та Льєжі.⁵⁹ Дотримуючись мультидисциплінарної моделі співпраці та цілісного підходу, рекомендованого ВООЗ, ці центри надають постраждалим від сексуального

насилъства не гайну медичну допомогу, психологічну підтримку з урахуванням їхньої травми та судово-медичну експертизу для збору необхідних доказів для судового провадження. Згодом, після отримання комплексної допомоги, постраждалі особи мають можливість подати скаргу та поспілкуватися з поліцейським, прикріпленим до центру.

У 2018 році **Албанія** відреагувала на рекомендації GREVIO, створивши кризовий центр для випадків сексуального насилъства при лікарні. Цей центр надає цілодобову екстрену допомогу та короткострокову допомогу (протягом 24–72 годин) постраждалим від сексуального насилъства та їхнім родинам. Дотримуючись моделі соціального медичного обслуговування, у центрі працює міждисциплінарна команда, яка надає медичне обслуговування, послуги судово-медичної експертизи, психосоціальної підтримки, матеріали першої необхідності, харчування, направлення до відповідних спеціалістів, запис заяв, порушення судових проваджень і психологічне консультування. Спеціаліст, що займається справою, оцінює негайні потреби, і постраждалі, які потребують допомоги понад 72 години, направляються до спеціалізованих служб підтримки.⁶⁰

Після війни на Західних Балканах жіночі НУО в Боснії та Герцеговині (БіГ), Хорватії, Сербії та Косово* набули досвіду надання допомоги постраждалим від сексуального насилъства, пов'язаного з війною. Представниці міжнародного жіночого руху підтримали ці НУО, розширивши їхні можливості. Були створені такі організації, як Medica у м. Зениця (БіГ) і Vive zene в м. Тузла (БіГ), які пропонують довгострокові психологічні та юридичні консультації постраждалим. Досвідчені організації воєнного часу сприяли написанню посібників і матеріалів, які широко використовують жіночими НУО в регіоні. Такий розвиток не лише допоміг особам, що пережили згвалтування під час війни, а й зміцнив загальну спроможність жіночих НУО, сприяючи ширшому визнанню феміністських принципів підтримки у разі травми при наданні допомоги особам, які постраждали від усіх форм насилъства стосовно жінок.⁶¹

До війни в **Боснії і Герцеговині** не вистачало служб для жінок, які пережили домашнє насилъство та насилъство за ознакою статі. Неурядові організації відіграли вирішальну роль під час та після війни, створивши початкові служби підтримки. Серед них — медичний пункт для осіб, які пережили сексуальне насилъство, телефоні лінії довіри, безкоштовна правнича та психологічна допомога, а згодом — притулки. Усі послуги пропонуються жінкам і дітям безкоштовно, а допомогу надають спеціально навчені працівники.⁶²

Чому ці практики є перспективними:

■ держава надає достатнє фінансування притулкам, якими керують НУО, і ця підтримка, а також стандарти, якості закріплені в політиках (Фінляндія та Естонія);

■ пряме достатнє державне фінансування НУО, які керують притулками, забезпечує анонімність жінок, які пережили насильство (Фінляндія);

■ використання багатогранного підходу для надання різноманітних послуг різним цільовим групам (Швейцарія);

■ наявність національної гарячої лінії, яка працює 24/7, є безкоштовною та доступною кількома мовами, керується жіночою НУО та фінансується державою (Чорногорія);

■ кількість притулків відповідає рекомендованій цілі мати одне сімейне місце на 10 000 осіб населення (Норвегія);

■ надання доступних цілісних послуг підтримки для постраждалих від сексуального насильства по всій країні відповідно до статті 25 (Данія та Бельгія);

■ надання послуг цілодобово і без вихідних, надання практичної та психосоціальної підтримки, а також направлення до відповідних спеціалістів (Албанія);

■ надання спеціалізованих послуг жінкам, які постраждали від сексуального насильства під час війни (Боснія і Герцеговина).

Багатогалузевий підхід і міжвідомча співпраця

Держави-учасниці повинні забезпечити реалізацію прийнятої політики шляхом ефективної міжвідомчої співпраці (стаття 7). Приклади перспективних практик у деяких державах-членах демонструють, що результати покращуються, коли правоохоронні органи, судові органи, жіночі НУО, органи захисту дітей та інші відповідні партнери об'єднують зусилля в конкретній справі (стаття 18), наприклад, при проведенні точної оцінки ризиків (стаття 51) або розробці планів безпеки для постраждалих осіб. Співпраця такого типу не повинна покладатися на осіб, переконаних у перевагах обміну інформацією, а радше потребує вказівок і протоколів, яких

повинні дотримуватися всі установи, а також достатньої підготовки фахівців (стаття 15) щодо їх використання та отримання переваг.

Скоординоване реагування в Україні

Відповідно до національного законодавства Міністерство соціальної політики України координує взаємодію всіх органів і служб на національному рівні.

В Україні також створено Національну соціальну сервісну службу України (НСССУ). Центральні органи виконавчої влади щоквартально подають до НСССУ дані узагальненої звітності служб у справах дітей, уповноважених підрозділів Національної поліції України, органів управління освітою, закладів освіти, підрозділів охорони здоров'я місцевих державних адміністрацій, закладів охорони здоров'я, центрів з надання безоплатної вторинної правничої допомоги про результати виконання їхніх повноважень у сфері запобігання та протидії домашньому насильству та насильству за ознакою статі за формами, затвердженими Міністерством соціальної політики. НСССУ систематизує отримані дані та щоквартально подає до Міністерства соціальної політики узагальнені звіти центральних органів виконавчої влади та інших суб'єктів. НСССУ збирає, аналізує та поширює інформацію про домашнє насильство відповідно до законодавства та вдосконалює систему показників у формах статистичної звітності щодо запобігання та протидії домашньому насильству.

Згідно з національним законодавством, для забезпечення міжвідомчої взаємодії з питань реалізації державної політики щодо запобігання та протидії домашньому насильству та насильству за ознакою статі на місцевому рівні створюються дорадчі органи — місцеві координаційні ради, до складу яких входять уповноважені представники органів місцевої виконавчої влади та місцевого самоврядування, прокуратури та судів, громадських об'єднань, релігійних організацій, міжнародних і громадських організацій (за згодою).

Приклади перспективних практик

Законодавство **Румунії** та національна стратегія боротьби з домашнім насильством створюють міцну основу для комплексного міжвідомчого та міжгалузевого реагування.⁶³ План дій узгоджує ролі та обов'язки із Законом «Про домашнє насильство», сприяючи комплексному підходу. Він визначає обов'язки центральних і місцевих органів державного управління, що охоплюють різні сектори та міністерства. Крім того, план визнає суттєвий внесок НУО та громадянського суспільства у запобігання домашньому насильству та боротьбу з ним. Ця база встановлює чітку структуру для

впровадження політики, викладеної в стратегії, сприяючи співпраці між урядовими рівнями та секторами для ефективного вирішення проблеми домашнього насильства.

У **Грузії** було створено Міжвідомчу комісію, яка посилює координацію та впровадження заходів, викладених у національних стратегіях і планах дій.⁶⁴ Цей орган, до складу якого входять заступники міністрів, взаємодіє із законодавчим органом через Раду з питань гендерної рівності. Влада стверджує, що розробила протоколи для офіційної співпраці, за винятком неурядових органів. Комісія залучає організації громадянського суспільства до тематичних робочих груп. На місцевому рівні Національний план дій уповноважує комісію розробляти механізми співпраці з муніципалітетами, надаючи настанови щодо законодавства та сприяючи висвітленню проблем. Внесені зміни наділяють муніципалітети повноваженнями впроваджувати заходи щодо гендерної рівності, запобігання насильству та підтримки постраждалих осіб. Це включає створення координаційних органів на місцевому рівні, посилення органів самоврядування у запобіганні насильству та допомозі постраждалим.

Міжвідомча робоча група в **Словенії**,⁶⁵ яка здійснює нагляд за координацією, реалізацією та оцінкою політики боротьби з насильством відповідно до Стамбульської конвенції, відома своїм інклюзивним підходом. Зокрема, до цієї групи входять представники різних НУО. Також визнається, що політика та законодавство, включно з останніми змінами до Закону «Про запобігання домашньому насильству» в 2016 році, були сформовані з урахуванням точки зору постраждалої особи шляхом активної співпраці з НУО, які мають досвід надання спеціалізованих послуг. Ця участь поширюється на поточні реформи кримінального законодавства, зокрема внесення змін до статті, яка передбачає відповідальність за зґвалтування та розробку запланованої Постанови про протидію насильству стосовно жінок і домашньому насильству на 2020–2025 роки.

У **Польщі** Закон «Про боротьбу з домашнім насильством» запровадив місцеві механізми координації заходів, пов'язаних із домашнім насильством.⁶⁶ У муніципалітетах мери несуть відповідальність за призначення «місцевих міждисциплінарних груп», до складу яких входять представники поліції, соціальних служб, сектору охорони здоров'я, системи освіти, місцевих комітетів, що займаються питаннями алкоголю, НУО, а іноді й члени судової системи. Протоколи втручання цих місцевих міждисциплінарних груп розроблені згідно з процедурою «Синя картка», яка окреслює рамки для міжвідомчої та багатогалузевої співпраці щодо надання допомоги постраждалим від домашнього насильства.

Чому ці практики є перспективними:

- міжвідомчий підхід закріплено в національних стратегіях і планах дій або у законодавстві (Румунія та Польща);
- включені всі залучені зацікавлені сторони: поліція, судді, прокурори, надавачі медичних і соціальних послуг, служби зайнятості, притулки, муніципальна влада та НУО (Польща);
- існує потужний координаційний орган, який наглядає за реалізацією міжвідомчої роботи (Словенія та Грузія);
- існують офіційні процедури міжвідомчої роботи (Польща);
- НУО беруть участь у розробці та реалізації міжвідомчої співпраці (Румунія, Словенія та Польща).

Захист і підтримка дітей-свідків

Вчинення фізичного, сексуального чи психологічного насильства в сім'ях глибоко впливає на дітей, викликаючи страх, травму та відставання у розвитку. Дослідження показують, що діти, які стають свідками насильства з боку батьків, часто страждають від емоційних і когнітивних розладів, внутрішньо відчуваючи згубне ставлення до насильства. Стаття 26 передбачає врахування прав і потреб дітей, які стали свідками насильства, під час надання допомоги постраждалим особам, особливо у випадках домашнього насильства. Термін «діти-свідки» виходить за межі безпосереднього впливу і включає в себе тих, хто чує, як відбувається насильство або відчуває його наслідки. У пункті 2 наголошується на науково обґрунтованих психосоціальних втручаннях, що відповідають певному віку для травмованих дітей. Стаття 31 гарантує, що випадки насильства, особливо домашнього насильства, враховуються при прийнятті рішень про визначення місця проживання, захищаючи права та безпеку постраждалих і дітей.

Захист і підтримка дітей-свідків в Україні

Відповідно до ст. 1 Закону України «Про запобігання та протидію домашньому насильству»⁶⁷ дитина, яка постраждала від домашнього насильства, — це особа, яка не досягла 18 років і зазнала домашнього насильства у будь-якій формі або стала свідком (очевидцем) такого насильства. На практиці в більшості випадків діти-свідки домашнього насильства залишаються

непоміченими та неідентифікованими. Водночас судді почали направляти на доопрацювання матеріали про притягнення особи до адміністративної відповідальності за вчинення домашнього насильства, якщо у справі є відомості про те, що дитина була свідком насильства, але не визнана постраждалою дитиною.

Якщо дитина була визнана постраждалою дитиною, відповідно до національного законодавства, фахівець, який ідентифікував таку дитину, повинен протягом одного дня повідомити про це поліцію та службу у справах дітей, щоб поліція могла почати розслідування випадку насильства стосовно дитини, а служба у справах дітей могла скоординувати допомогу дитині та її родині.

Що стосується організації досудового та судового проваджень, то Кримінальний процесуальний кодекс (КПК) України встановлює загальні процесуальні гарантії, які мають застосовуватися у випадку контакту дитини з системою правосуддя. Ці процедури передбачають закрите судове провадження, особливості допиту дитини (обов'язкова участь законного представника, педагога чи психолога і, за необхідності, лікаря), дистанційна участь дитини в суді, за допомогою відеозв'язку, заборону одночасного допиту дитини та обвинуваченого у справі про сексуальне насильство стосовно дитини тощо.

Приклади перспективних практик

GREVIO вважає, що стаття 26 Стамбульської конвенції належним чином реалізована в **Ліхтенштейні**.⁶⁸ Влада Ліхтенштейну та відповідні служби отримали високу оцінку за визнання дітей-свідків домашнього насильства та інших форм насильства постраждалими через те, що вони зазнали шкоди. Жіночі консультаційні НУО та персонал притулків для жінок підтверджують свою здатність направляти постраждалих дітей, у тому числі свідків насильства, до відповідних консультаційних і терапевтичних служб. У Ліхтенштейні працює приблизно дев'ять дитячих штатних психологів і три спеціалізовані психіатри, послуги яких покриває медичне страхування. Крім того, влада Ліхтенштейну співпрацює з Інститутом соціальних служб у Форарльберзі, Австрія, пропонуючи психосоціальні консультації та підтримку як для постраждалих дорослих, так і для постраждалих дітей під час судових проваджень. Діти віком від 14 років можуть самостійно дати згоду на медичне лікування, включно із психотерапією, а для дітей віком до 14 років достатньо згоди одного з батьків, при цьому можливе втручання суду, якщо обидва батьки виступають проти лікування, ставлячи на перше місце благополуччя дитини.

У **Франції** НУО, що спеціалізуються на підтримці жінок і їхніх дітей, взяли на себе лідерство у наданні експертних послуг дітям-свідкам/постраждалим дітям.⁶⁹ Однак таких організацій мало, і вони стикаються з обмеженнями ресурсів. Слід зазначити, що Паризький інститут віктимології є одним із небагатьох закладів, які займаються психотравмуючими наслідками для дітей, які постраждали від домашнього насильства, але тривалий час очікування, який може досягати місяців, становить проблему. Органи влади сформулювали керівні принципи, включно з навчальним матеріалом, розробленим MIPROF (Міжурядовою місією із захисту жінок від насильства та боротьби з торгівлею людьми) (комплект «Том і Лена»), щодо впливу домашнього насильства на дітей.

У **Данії** дитячі будинки у п'яти регіонах надають професійну підтримку та психологічне консультування дітям, які постраждали від сексуального насильства.⁷⁰ Ці простори, створені з урахуванням інтересів дітей, слугують місцем для опитування правоохоронними органами дітей, які стали свідками домашнього насильства. Фахівці, які працюють з дітьми, повинні повідомляти соціальні служби про будь-які ознаки або підозри домашнього насильства. Освітні та медичні заклади все частіше долучаються до повідомлень. Після отримання повідомлення муніципалітети за законом зобов'язані протягом 24 годин визначити, чи потребує дитина спеціальної підтримки. У разі позитивного результату проводиться оцінювання щодо захисту дитини та видаються направлення до спеціалізованих служб підтримки. Притулки пропонують психологічні консультації, а центр «Допомога матері» та муніципальні служби надають підтримку дітям-свідкам. GREVIO відзначила спеціальні консультаційні служби для постраждалих дітей, а також активну роль муніципалітетів у гарантуванні безпеки дітей.

В **Італії** вітають прийняття Закону № 4/2018 для посилення підтримки дітей, які осиротіли через вбивство одного з батьків іншим.⁷¹ Закон запроваджує такі заходи, як стипендії, фінансування навчання та консультаційні послуги з працевлаштування. Він виділяє додаткову щорічну суму в два мільйони євро перейменованому «Фонду солідарності для постраждалих від організованої злочинності, здирництва, лихварства та насильницьких умисних злочинів, а також для дітей-сиріт в результаті злочинів, пов'язаних з домашнім насильством». 70 % коштів цього фонду спрямовуються на підтримку дітей, а решта 30 % — на допомогу дітям-сиротам старше 18 років, яким бракує економічної незалежності.

В **Ісландії** діти, які стали свідками насильства, визнаються постраждалими, що узгоджується зі стандартами Стамбульської конвенції.⁷² Новаторські зусилля Ісландії сягають 1998 року, коли в Рейк'явіку була запроваджена

модель «єдиного вікна» Барнахус, що передувала Стамбульській конвенції. У 2019 році було створено місцеву філію в Акурейрі, що ще більше розширило її охоплення. Завдяки цій моделі діти, які постраждали від сексуального та домашнього насильства, а також залишилися без нагляду, отримують комплексні послуги під одним дахом, включно із захистом дітей, психологічною підтримкою, судово-медичною експертизою, соціальною допомогою та допомогою правоохоронних органів, причому всі вони надаються безоплатно. Цей міжвідомчий підхід був використаний у багатьох європейських країнах. GREVIO високо оцінила Ісландію за її підхід з урахуванням інтересів дітей, спрямований на мінімізацію вторинної віктимізації та зменшення впливу судових проваджень на дітей.

Чому ці практики є перспективними:

■ діти постраждалих жінок визнаються постраждалими, і держава надає та фінансує належну підтримку та лікування (Ліхтенштейн);

■ визнається вплив домашнього насильства на дітей та існують рекомендації для органів влади щодо подолання цього впливу (Франція);

■ надається спеціалізована підтримка постраждалим дітям і дітям-свідкам насильства, включно з обстеженням дітей представниками органів влади в спеціально відведених для цього місцях для гарантування безпеки дітей і запобігання подальшій віктимізації (Данія);

■ надається фінансова допомога дітям, які постраждали від вбивства одним із батьків іншого (Італія);

■ діти, які стали свідками насильства, визнаються постраждалими, що узгоджується зі стандартами Стамбульської конвенції (Ісландія).

Безоплатна правнича допомога

Право на безоплатну вторинну правничу допомогу закріплено статтею 21 Закону України «Про запобігання та протидію домашньому насильству» як одне з основоположних прав, яке має бути забезпечено постраждалій особі. Відповідно до пункту 22 частини 1 статті 14 Закону України «Про безоплатну правничу допомогу»⁷³ особи, які постраждали від домашнього насильства або насильства за ознакою статі, мають право на безоплатну вторинну правничу допомогу, яка включає представництво її інтересів у судах, інших

державних органах, органах місцевого самоврядування, перед іншими особами та складання процесуальних документів. Загалом усі фахівці, які працюють з постраждалими, повинні повідомити їх про їхнє право на безоплатну вторинну правничу допомогу. Однак цим правом користується лише незначна кількість постраждалих.

Для того, щоб постраждала особа отримала безоплатного адвоката, який представлятиме її інтереси, постраждала особа має звернутися до місцевого центру з надання правничої допомоги у своєму регіоні. Відповідно до п. 52 Постанови № 658 Кабінету Міністрів України (КМУ) «Про затвердження Порядку взаємодії суб'єктів, що здійснюють заходи у сфері запобігання та протидії домашньому насильству і насильству за ознакою статі»,⁷⁴ документами, що підтверджують належність постраждалих осіб до суб'єктів права на безоплатну вторинну правничу допомогу, можуть бути, зокрема: витяг з Єдиного реєстру досудових розслідувань, у якому міститься інформація про вчинення злочину, пов'язаного з насильством; талон-повідомлення про вчинення кримінального правопорушення, пов'язаного з насильством, виданий уповноваженим підрозділом органу Національної поліції, за формою, затвердженою Міністерством внутрішніх справ; копія протоколу про вчинення адміністративного правопорушення, передбаченого статтею 173-2 Кодексу України про адміністративні правопорушення; копія постанови про накладення адміністративного стягнення за вчинення правопорушення, пов'язаного з насильством; копія заяви до суду про видачу або продовження обмежувального припису стосовно кривдника; рішення суду про видачу або продовження обмежувального припису стосовно кривдника; копія винесеного працівником уповноваженого підрозділу органів Національної поліції термінового заборонного припису. Після підтвердження права на безоплатну вторинну правничу допомогу постраждалій особі призначається адвокат із числа адвокатів, включених до Реєстру адвокатів, які надають безоплатну вторинну правничу допомогу.

Відповідно до національного законодавства постраждалим надається безоплатна вторинна правничу допомога з питань, пов'язаних із захистом прав, визначених Законами України «Про запобігання та протидію домашньому насильству» та «Про забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків». Це включає звернення до правоохоронних органів і судів щодо притягнення кривдників до відповідальності, застосування спеціальних заходів протидії домашньому насильству та насильству за ознакою статі, відшкодування постраждалим матеріальної шкоди та шкоди фізичному та психічному здоров'ю.

Відповідно до національного законодавства, органи і служби, які беруть участь у запобіганні та протидії домашньому насильству, такі як поліція, прокуратура, соціальні служби, освітні заклади, заклади охорона здоров'я, служби у справах дітей тощо, повинні повідомити постраждалу особу про права, заходи та соціальні послуги, якими вона може скористатися. У законі зазначено, що повідомлення має містити інформацію про право на безоплатну вторинну правничу допомогу.

Приклади перспективних практик

У **Грузії** Служба правничої допомоги, що фінансується державою, надає перш за все правничу допомогу постраждалим насильства щодо жінок.⁷⁵ Нещодавні зміни, які набули чинності з червня 2022 року, розширюють право на безоплатну правничу допомогу для неплатоспроможних осіб, які постраждали від сімейного злочину та домашнього насильства, охоплюючи юридичні консультації, представництво в суді та складання документів. Примітно, що така допомога не обмежується особами, що постраждали від домашнього насильства, а стосується постраждалих від усіх форм насильства. Закон Грузії «Про правничу допомогу» гарантує безкоштовну правничу допомогу у випадках домашнього насильства без перевірки обґрунтованості. Внутрішньо переміщені жінки, шукачки притулку та особи, які шукають міжнародного захисту, також мають право на правничу допомогу від Служби правничої допомоги. Хоча критерії відповідності для внутрішньо переміщених жінок і шукачок притулку є нечіткими, такі особи отримують послуги з юридичної консультації, підготовки документів і представництва в адміністративному суді незалежно від платоспроможності. З 2020 по 2022 р. Служба правничої допомоги представляла інтереси 416 постраждалих жінок у провадженнях, пов'язаних із насильством, а ще 350 отримали юридичні консультації щодо обмежувальних та захисних приписів. Державні притулки та кризові центри надають правничу допомогу, а міністерський наказ № 01-64N178 визначає мінімальні стандарти для всіх надавачів послуг, наголошуючи на правничій допомозі для осіб, що постраждали від домашнього насильства. Мережа надавачів послуг правничої допомоги, створена у 2017 році, має на меті покращити координацію між НУО та державними службами правничої допомоги. Портал безоплатної правничої допомоги полегшує доступ до інформації, а юристи проходять щорічне навчання за спеціалізацією щодо справ, пов'язаних з насильством за ознакою статі в рамках спеціального професійного курсу. Навчальні ініціативи також підтримуються міжнародними організаціями та іноземними донорами.

Постраждалі від насильства з боку інтимного партнера в **Іспанії** мають право на безоплатну правничу допомогу згідно з Основним законом 1/2004 про

комплексні заходи захисту від насильства за ознакою статі.⁷⁶ Згідно зі статтею 20 дозволяється юридичне представництво перед висуненням звинувачень і в подальших адміністративних провадженнях, що прямо чи опосередковано впливають внаслідок насильства. GREVIO схвально відмітила це положення та визнала вимогу до асоціацій адвокатів створити систему службових адвокатів, які спеціалізуються в цій галузі. Постраждали інших форм насильства стосовно жінок можуть отримати доступ до правничої допомоги згідно з Положенням про постраждалих (стаття 16) і Законом 1/1996 про безоплатну правничу допомогу

Чому ці практики є перспективними:

■ всебічна безоплатна правнича допомога, що фінансується державою, надається жінкам, які постраждали від усіх форм насильства, без перевірки обґрунтованості, включно із мігрантками та внутрішньо переміщеними жінками (Грузія);

■ є публічний доступ до інформації про безоплатну правничу допомогу та спеціалізоване навчання для адвокатів, які її надають (Грузія);

■ безоплатна правнича допомога надається до та після офіційних проваджень, а також в рамках проваджень, що виникають як прямо, так і опосередковано внаслідок насильства (Іспанія).

Кримінальне переслідування

У розділі Стамбульської конвенції, присвяченому кримінальному переслідуванню, розглядається критичний вимір забезпечення ефективних правових заходів, спрямованих проти насильства стосовно жінок. У Конвенції наголошується на першорядній важливості притягнення кривдників до відповідальності за їхні дії та сприянні створенню комплексної правової бази для боротьби з різними формами насильства стосовно жінок. У ній розглядається необхідність ефективних стратегій кримінального переслідування, підкреслюється потреба в законах, політиках і практиках, які сприяють правосуддю та захищають постраждалих осіб. Конвенція визначає керівні принципи судового переслідування кривдників, захисту прав постраждалих і покращення співпраці між судовими органами, правоохоронними органами та службами підтримки. Досліджуючи аспект кримінального переслідування, Стамбульська конвенція має на меті зміцнити правове реагування на насильство за ознакою статі, встановивши стандарт для заходів його запобігання, кримінального переслідування та захисту в державах, які її підписали.

Обмежувальні, термінові заборонні приписи, захисні заходи

Відповідно до Стамбульської конвенції, держави-учасниці повинні забезпечити, щоб компетентні органи мали повноваження видавати термінові заборонні приписи (стаття 52) у випадках безпосередньої небезпеки, а також видавати довготривалі захисні чи обмежувальні приписи (стаття 53). Більшість країн, які ратифікували Стамбульську конвенцію, запровадили ті чи інші форми термінових і довготривалих захисних приписів.

Захисні та термінові заборонні приписи в Україні

Підпунктом 6 пункту 1 статті 10 Закону України «Про запобігання та протидію домашньому насильству» визначено, що до повноважень уповноважених підрозділів Національної поліції України у сфері запобігання та протидії домашньому насильству належить здійснення контролю за виконанням кривдниками спеціальних заходів протидії домашньому насильству протягом строку їх дії. Відповідно до статті 24 Закону, до спеціальних заходів щодо протидії домашньому насильству належать: 1) терміновий заборонний припис стосовно кривдника (що видається поліцейським строком до 10 днів); 2) обмежувальний припис стосовно кривдника (що видається судом строком до 6 місяців); 3) взяття на профілактичний облік кривдника та проведення з ним профілактичної роботи (здійснюється поліцією); 4) направлення кривдника на проходження програми для кривдників (на підставі рішення суду).

Що стосується обмежувальних заходів у кримінальному провадженні, то відповідно до статті 91-1 Кримінального кодексу України, в інтересах потерпілого від злочину, пов'язаного з домашнім насильством, одночасно з призначенням покарання, не пов'язаного з позбавленням волі, або звільненням від кримінальної відповідальності чи покарання, суд може застосувати до особи, яка вчинила домашнє насильство, один або декілька обмежувальних заходів, відповідно до якого (яких) на засудженого можуть бути покладені такі обов'язки: 1) заборона перебувати в місці спільного проживання з особою, яка постраждала від домашнього насильства; 2) обмеження спілкування з дитиною у разі, якщо домашнє насильство вчинено стосовно дитини або у її присутності; 3) заборона наблизитися на визначену відстань до місця, де особа, яка постраждала від домашнього насильства, може постійно чи тимчасово проживати, тимчасово чи систематично перебувати у зв'язку з роботою, навчанням, лікуванням чи з інших причин; 4) заборона листування, телефонних переговорів з особою, яка постраждала від домашнього насильства, інших контактів через

засоби зв'язку чи електронних комунікацій особисто або через третіх осіб; 5) направлення для проходження програми для кривдників. Відповідно до статті 390-1 Кримінального кодексу України, умисне невиконання обмежувальних заходів, передбачених статтею 91-1, карається арештом на строк до шести місяців або обмеженням волі на строк до двох років. Водночас обмежувальні заходи у кримінальному провадженні застосовуються поодинокі, а національне законодавство поки що не визначає, хто здійснює контроль за виконанням обмежувальних заходів в рамках кримінального провадження.

У національному законодавстві немає конкретних положень, які б передбачали розгляд термінового заборонного чи обмежувального припису під час досудового розслідування. Оцінку справи проводить поліцейський, який перший прийшов на допомогу у випадку домашнього насильства, а інші органи державної влади надалі не оцінюють випадок домашнього насильства. Тому на практиці спеціальні засоби протидії домашньому насильству, застосовані до кривдника, не враховуються під час досудового розслідування. Аналіз судової практики показує, що судді у справах про притягнення особи до кримінальної відповідальності за статтею 126-1 Кримінального кодексу України (домашнє насильство) в мотивувальній частині ухвали зазначають про видачу термінового заборонного припису, якщо такий мав місце. Проте, загалом обмін інформацією про вжиті заходи між залученими органами державної влади не здійснюється.

Національне законодавство України містить певні заходи захисту. Наприклад, відповідно до КПК України постраждала особа має право збирати і подавати докази, висловлювати свою думку під час досудового розслідування і судового розгляду, заявляти клопотання та мати перекладача. Постраждала особа має бути проінформована про права та послуги та забезпечена підтримкою. Відповідно до Закону України «Про забезпечення безпеки осіб, які беруть участь у кримінальному судочинстві», постраждала особа у кримінальному судочинстві має право на безпеку, але на загальних підставах. Закон не містить окремих положень щодо осіб, які постраждали від домашнього насильства чи насильства за ознакою статі.

Приклади перспективних практик

GREVIO високо оцінила положення **Республіки Молдова**, викладені в статті 121 Закону «Про попередження домашнього насильства та боротьбу з ним», які зобов'язують поліцію негайно видавати термінові заборонні приписи, якщо оцінка ризику на місці події викликає обґрунтовані підозри щодо домашнього насильства.⁷⁷ Одночасно поліція зобов'язана розпочати розслідування актів

насильства. Методична інструкція Генеральної інспекції поліції додатково посилює це, зобов'язуючи поліцію чи прокуратуру негайно видати термінові заборонні приписи, якщо є підозра про домашнє насильство або безпосередня загроза. Невиконання цих приписів карається, і приписи можуть включати різні заходи, такі як виселення кривдника зі спільного житла, обмеження його пересування та заборона контакту з постраждалою особою. Незважаючи на проблеми, пов'язані з моніторингом та електронним спостереженням під час пандемії Covid-19, навчальні ініціативи призвели до збільшення кількості приписів про термінове виселення. У 2021 році на 14 728 зареєстрованих випадків домашнього насильства було винесено 5 851 обмежувальний припис та 277 захисних приписів. Подальше зростання кількості обмежувальних приписів у першій половині 2022 року до 3 071 свідчить про підвищення обізнаності та використання заходів захисту, демонструючи прогрес у реагуванні на домашнє насильство.

Захисні приписи для осіб, які постраждали від домашнього насильства, введені в **Іспанії** з 2003 року.⁷⁸ Кримінальний процесуальний кодекс уповноважує слідчих суддів обирати різні запобіжні заходи, включно з заборонами на контакт і проживання з постраждалою особою, які застосовуються до таких злочинів, як вбивство, вчинене невідомою особою, та нанесення тілесних ушкоджень. За насильство з боку інтимного партнера стаття 173 Кримінального кодексу передбачає видачу захисних приписів протягом 72 годин. Спеціалізовані суди з питань насильства стосовно жінок працюють цілодобово, щоб сприяти швидкій видачі захисних приписів. Зокрема, електронні засоби моніторингу з відстеженням за допомогою GPS допомагають контролювати винесені приписи та видавати попередження за порушення.

У своїй базовій оцінці **Данії** GREVIO високо оцінила низку захисних заходів, встановлених законом для захисту постраждалих від залякування та помсти під час судових проваджень.⁷⁹ Ці заходи передбачають приховування адрес, роду діяльності та імен постраждалих і свідків, проведення засідань через відеозв'язок, а також вимагання від обвинуваченого залишити приміщення під час надання певних свідчень. Крім того, свідчення дітей можуть бути записані на відео, а за певних обставин можуть бути записані і свідчення дорослих. Правоохоронні органи можуть вимагати окремі кімнати очікування в суді. Постраждалим, які дають свідчення, призначається певна контактна особа для комунікації, а в інформаційних листівках різними мовами описують етапи розслідування та кримінального провадження. Постраждалі особи також отримують повідомлення про звільнення або втечу кривдника, а також про розголос особи кривдника та його дій у засобах масової інформації, особливо якщо кривдники засуджені за сексуальні чи серйозні злочини.

Чому ці практики є перспективними:

■ наявність термінового заборонного припису, який може бути виданий поліцією негайно (Молдова);

■ існують спеціалізовані суди з питань насильства стосовно жінок, які працюють цілодобово і без вихідних, і можуть видавати захисні приписи (Іспанія);

■ виконання захисних приписів включає електронне спостереження (Молдова та Іспанія);

■ існують різноманітні заходи захисту як для постраждалих, так і для їхніх дітей, що також включають надання інформації та підтримки постраждалим особам (Данія).

Кримінальне переслідування кривдників і захист постраждалих під час судових проваджень

Відповідно до Стамбульської конвенції розслідування та кримінальне переслідування у випадках насильства усіх форм стосовно жінок і домашнього насильства має здійснюватися ефективним чином (стаття 49). Це означає, наприклад, з'ясування відповідних фактів, допит усіх наявних свідків, проведення судово-медичної експертизи за міждисциплінарним підходом і з залученням найсучасніших криміналістичних методик для комплексного аналізу справи. Держави-учасниці повинні прийняти закони, що забезпечують швидке, належне реагування правоохоронних органів і захист постраждалих осіб, а також вжиття превентивних заходів і збір доказів (стаття 50). Особливо важливо заборонити обов'язкове альтернативне вирішення спорів для всіх випадків насильства відповідно до Конвенції та враховувати фінансові можливості кривдників при накладенні штрафів (стаття 48).

Розслідування та кримінальне переслідування випадків насильства стосовно жінок і домашнього насильства в Україні

Відповідно до національного законодавства координацію заходів у сфері запобігання та протидії домашньому насильству та насильству за ознакою статі та контроль за їх реалізацією на місцевому рівні здійснюють уповноважені особи (координатори) в органах виконавчої влади та місцевого самоврядування, відповідальні за забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків, а також запобігання та протидію насильству за ознакою

статі. Координатор оцінює потреби особи в соціальних послугах, притулку, медичній чи психологічній допомозі спільно з представниками центру соціальних служб, притулку для постраждалих, мобільної групи соціально-психологічної допомоги постраждалим, кризового центру, іншої установи та організації, що надає соціальні послуги постраждалим, або з фахівцем із соціальної роботи. Наразі спеціалізована форма для оцінки потреб постраждалої особи не затверджена. Водночас координатор інформує постраждалу особу про права, заходи та соціальні послуги, якими вона може скористатися в громаді.

Органи прокуратури уповноважені координувати діяльність правоохоронних органів у боротьбі зі злочинністю, у тому числі що стосується кримінальних правопорушень, пов'язаних з домашнім насильством. 15 лютого 2023 року в Офісі Генерального прокурора створено спеціалізований підрозділ — Відділ організації процесуального керівництва досудовим розслідуванням та підтримання публічного обвинувачення у кримінальних провадженнях, пов'язаних з домашнім насильством, Департаменту захисту інтересів дітей та протидії домашньому насильству. Основною метою цього відділу є удосконалення механізму захисту прав постраждалих, координація дій правоохоронних органів щодо попередження та протидії домашньому насильству, ефективне виявлення та розслідування кримінальних правопорушень цієї категорії, запровадження єдиного підходу, орієнтованого на постраждалих осіб. Так само Наказом Генерального прокурора від 25 травня 2023 року № 134 утворено міжвідомчу робочу групу з метою підвищення ефективності взаємодії правоохоронних органів, органів державної влади, міжнародних і неурядових організацій у протидії кримінальним правопорушенням, пов'язаним із домашнім насильством, та розробці пропозицій щодо вдосконалення роботи в цій сфері.

Відповідно до ст. 477 КПК України, ст.126-1 Кримінального кодексу України (домашнє насильство), ст. 151-2 Кримінального кодексу України (примушування до шлюбу), ст. 152(1) Кримінального кодексу України (згвалтування без обтяжуючих обставин), ст. 153(1) Кримінального кодексу України (сексуальне насильство без обтяжуючих обставин), ст. 154 Кримінального кодексу України (примушування до вступу в статевий зв'язок) є кримінальними правопорушеннями, розгляд яких здійснюється в ході кримінального провадження у формі приватного обвинувачення, яке може бути розпочате слідчим, дізнавачем або прокурором лише на підставі заяви потерпілого.

Відповідно до пункту 6 частини 1 статті 284 КПК України кримінальне провадження закривається у разі відмови потерпілого від обвинувачення у кримінальному провадженні у формі приватного обвинувачення, крім

кримінального провадження щодо кримінального правопорушення, пов'язаного з домашнім насильством.⁸⁰

Для злочинів, які підпадають під дію Стамбульської конвенції та імплементовані в національне законодавство, строк давності застосовується на загальних підставах залежно від тяжкості злочину. Наприклад, ст. 126-1 Кримінального кодексу України (домашнє насильство) передбачено п'ятирічний строк давності.

Національним законодавством передбачено, що у кримінальному провадженні відповідно до статті 496 КПК України угода про примирення у кримінальних провадженнях щодо кримінальних правопорушень, пов'язаних з домашнім насильством, може бути укладена лише за ініціативою постраждалої особи, її представника чи законного представника. Відповідно до пункту 7 цієї статті слідчий і прокурор зобов'язані повідомити підозрюваного та постраждалу особу про їхнє право на примирення, роз'яснити механізм його реалізації та не перешкоджати укладенню угоди про примирення.

Що стосується частини другої статті 48 Стамбульської конвенції, то відповідно до статті 173-2 Кодексу України про адміністративні правопорушення, яка передбачає адміністративну відповідальність за домашнє насильство та насильство за ознакою статі, судді накладають адміністративне стягнення у вигляді штрафу у понад 90 % випадків. Як правило, кривдник продовжує перебувати з постраждалою особою у родинних стосунках, тому постраждала особа або сплачує штраф самостійно, або гроші беруться із сімейного бюджету.

Національне законодавство передбачає можливість звільнення від адміністративної відповідальності при малозначності правопорушення. Так, відповідно до ст. 22 Кодексу України про адміністративні правопорушення, при малозначності вчиненого адміністративного правопорушення орган (посадова особа), уповноважений вирішувати справу, може звільнити порушника від адміністративної відповідальності і обмежитись усним зауваженням. На практиці суд на свій розсуд приймає рішення про звільнення кривдника від адміністративної відповідальності, кваліфікуючи домашнє насильство як малозначне. Аналіз судової практики свідчить про те, що суди приймають рішення про визнання адміністративного правопорушення малозначним у випадках застосування кривдниками до постраждалих осіб фізичної сили, вчинення правопорушення в стані алкогольного сп'яніння або вчинення домашнього насильства в присутності дітей. У результаті особа вважається такою, що не вчиняла адміністративного правопорушення.

Домашнє насильство в сім'ях військовослужбовців є актуальною проблемою в Україні в умовах воєнного стану. Водночас спеціального законодавства з цього питання немає. Військовослужбовці, які вчинили домашнє насильство, несуть відповідальність на загальних підставах.

Приклади перспективних практик

Органи влади **Греції** вжили значних заходів для зміцнення існуючої законодавчої та інституційної бази для розслідування та кримінального переслідування випадків домашнього насильства.⁸¹ Створення спеціалізованих підрозділів поліції, що займаються питаннями домашнього насильства, є помітним кроком, спрямованим на посилення спроможності поліції ефективно боротися з насильством стосовно жінок і домашнім насильством. До 2019 року було створено 73 спеціалізовані поліцейські підрозділи, а саме: відділ в головному управлінні поліції та 72 відділення по всій країні. Крім того, було урочисто відкрито 18 оперативних відділень, що спеціалізуються на домашньому насильстві. Так само, поліція доклала значних зусиль для боротьби з кіберзлочинністю, про що свідчить створення спеціалізованого підрозділу з боротьби з кіберзлочинністю. Окрім цього, були прийняті конкретні настанови, що визначають порядок втручання поліції у випадках домашнього насильства. Ці настанови, які були оновлені у 2022 році, містять контрольні списки для втручання поліції та інші передові практики, як-от надання постраждалим особам реєстраційного номера їхньої скарги, а також ідентифікаційних і контактних даних офіцера поліції, який веде справу.

На **Кіпрі** заборонені процедури обов'язкового вирішення спорів як у кримінальному, так і в цивільному праві.⁸² Медіація в сімейних провадженнях не є обов'язковою і може бути запропонована, якщо немає ознак домашнього насильства. Однак, якщо така ознака з'являється, медіація повинна бути припинена. Сімейні суди можуть запропонувати медіацію, якщо вважають, що завдяки медіації спір може бути вирішений, з урахуванням доказів домашнього насильства та найкращих інтересів дитини. Закон «Про медіацію у сімейних спорах» наголошує на добровільній участі, враховуючи вразливість будь-якої сторони. Медіатори зобов'язані припинити провадження, якщо має місце насильство, а також можуть зробити це, якщо сторона не може або не бажає добровільно брати в цьому участь, запобігаючи маніпулятивній, погрозливій або залякуючій поведінці.

У звіті про базову оцінку **Іспанії** висвітлено вартий уваги підхід, коли закон прямо забороняє медіацію у випадках насильства з боку інтимного партнера.

У таких випадках справи направляються до спеціалізованих судів з питань насильства стосовно жінок, якщо насильство виявляється під час процесу медіації. Передбачено, що пропозиціям про медіацію завжди має передувати оцінка.⁸³ Іспанська система виконання захисних приписів, визнана GREVIO, передбачає ретельний моніторинг кривдників шляхом відстеження за допомогою GPS. Крім того, проводиться систематичний аналіз порушень захисних приписів, і ця інформація враховується в постійних оцінках ризиків. В оцінці Іспанії помітною ініціативою є створення центрів підтримки постраждалих, визнаних за їхній підхід, орієнтований на постраждалу особу. Ці центри працюють за міжвідомчою та орієнтованою на постраждалих осіб стратегією, спрямованою на надання комплексної та скоординованої підтримки особам, які постраждали від злочинів, задовольняючи їхні чіткі правничі, психологічні та соціальні потреби. Допомога, яку надають відповідні центри, включає чотири етапи: консультування під час прийому, інформування, втручання та подальше спостереження. Спеціальні звіти, створені центрами, направляються до відповідних органів прокуратури та судових органів, що впливає на реалізацію заходів захисту. Крім того, постраждалі особи отримують підтримку в поданні заяв про компенсацію.⁸⁴

Під час судових проваджень у **Хорватії** як Закон «Про кримінальне провадження», так і Закон «Про захист від домашнього насильства» вимагають надання чіткої та своєчасної інформації постраждалим від злочинів мовою, яку вони розуміють.⁸⁵ Отже, обов'язком судів, прокуратури та правоохоронних органів є забезпечення інформування постраждалих осіб про їхні права у зрозумілий спосіб. Для виконання цього зобов'язання створено та перекладено 20 мовами інформаційні форми з описом прав постраждалих осіб. Ці форми розповсюджуються серед усіх постраждалих осіб від насильницьких злочинів і містять вичерпні переліки прав та доступні варіанти підтримки, допомоги та захисту. Крім того, в них надається контактна інформація Департаменту підтримки потерпілих і свідків у судах, Національного кол-центру для постраждалих від злочинів, а також відповідних державних органів і організацій громадянського суспільства, які працюють у сфері підтримки та захисту в межах відповідної юрисдикції поліції.

Чому ці практики є перспективними:

■ існує високий рівень професіоналізації та спеціалізації як на рівні організації (спеціалізовані підрозділи поліції), так і на рівні порядку їх функціонування, що забезпечує більш ефективне кримінальне переслідування (Греція);

■ медіація в процедурах, пов'язаних із домашнім насильством, не є обов'язковою відповідно до Стамбульської конвенції або навіть прямо забороняється (Кіпр та Іспанія);

■ існують міжвідомчі та орієнтовані на постраждалих осіб центри, завдання яких є підтримка постраждалих осіб в офіційних провадженнях (Іспанія);

■ постраждалих інформують про їхні права до та під час судових проваджень, а також існує спеціалізований офіс з підтримки постраждалих і свідків (Хорватія).

Скоординовані оцінки ризиків

Відповідно до Стамбульської конвенції, усі відповідні органи влади повинні ефективно оцінити та розробити план управління ризиками для безпеки будь-якої постраждалої особи в кожному конкретному випадку відповідно до стандартизованої процедури та у співпраці та координації один з одним (стаття 51). Це не повинно бути виключно компетенцією поліції. Важливо, щоб оцінки ризиків і управління ризиками враховували ймовірність повторного насильства, особливо насильства з летальним наслідком, і належним чином оцінювали серйозність ситуації.

Оцінка ризиків в Україні

В Україні Міністерство соціальної політики України та Міністерство внутрішніх справ України підписали спільний наказ, яким затвердили Порядок проведення оцінки ризиків вчинення домашнього насильства.⁸⁶ Оцінку ризику проводить поліцейський за фактом домашнього насильства. Результати оцінки ризику враховуються поліцейським під час винесення термінового заборонного припису стосовно кривдника, вжиття інших заходів щодо припинення такого насильства, запобігання його продовженню чи повторенню та надання допомоги постраждалим особам відповідно до законодавства. Уповноважені органи у сфері запобігання та протидії домашньому насильству можуть використовувати результати оцінки ризиків під час здійснення заходів щодо протидії такому насильству відповідно до Закону України «Про запобігання та протидію домашньому насильству».

Приклади перспективних практик

«Протокол втручання для офіцерів поліції **Сан-Марино** при запобіганні та протидії насильству за ознакою статі» містить стандартизований інструмент оцінки ризиків, який використовується для оцінки випадків.⁸⁷ Форма оцінки містить запитання про характер та історію насильства, поведінку кривдника стосовно дітей, погрози вбивством, страх постраждалої особи щодо завдання шкоди її дітям та її намір покинути кривдника. Також розглядаються конкретні аспекти щодо кривдника, такі як володіння зброєю, вживання психоактивних речовин, судимість і суїцидальні нахили. У ситуаціях, коли постраждала особа зазнала значних тілесних ушкоджень, правоохоронні органи зобов'язані негайно заарештувати кривдника, якщо існує ризик втечі, підробці доказів або ймовірність повторного злочину. З урахуванням цих аспектів суддя може у подальшому постановити про досудове тримання під вартою. Крім того, Інститут соціального забезпечення використовує стандартизовану форму оцінки ризиків, що заповнюється спеціально підготовленими соціальними працівниками, за допомогою якої збирається інформація про насильство, характеристики кривдника, вразливість постраждалої особи та обтяжуючі обставини, такі як володіння вогнепальною зброєю або насильство стосовно дітей, особливо під час процесу розлучення.

Обов'язкова оцінка ризиків у випадках домашнього насильства була запроваджена в **Португалії** в 2014 році, яку проводять Поліція громадської безпеки, такі Республіканська національна гвардія, для чого використовуються дві форми: RVD 1L для первинного контакту та RVD 2L для повторної оцінки.⁸⁸ За дворічний період (2015 та 2016 рр.) було проведено приблизно 99 000 оцінок ризиків. Після оцінки були вжиті такі дії, як підготовка планів безпеки, обмін інформацією, вилучення зброї та застосування захисних заходів. У 2007 році заходи Поліції громадської безпеки, що були вжиті на основі оцінки ризиків включали 39 024 дії в рамках регулярних контактів з постраждалими особами, 31 491 індивідуальних планів безпеки тощо.

У **Нідерландах** органи влади зазвичай застосовують міжвідомчий підхід до оцінки ризиків та управління ними.⁸⁹ Залежно від виду та серйозності ризику застосовуються різні методи. У 2018 році поліція започаткувала використання скринінгової оцінки переслідування та домагання, що є інструментом оцінки ризиків, розробленим для випадків переслідування. У ситуаціях високого ризику, пов'язаних із «наси́льством, вчиненим в ім'я честі» і стеженням, оцінку проводять спеціалізовані підрозділи поліції. У системі «Охорона та захист» оцінка загроз або аналіз загроз проводиться коли є занепокоєння щодо злочинів, спрямованих проти життя чи фізичної безпеки людини, або у

випадках інших серйозних злочинів. Крім того, для оцінки ризику насильства в стосунках з боку інтимного партнера, перш ніж прийняти рішення про видачу тимчасового обмежувального припису використовується інструмент оцінки ризиків домашнього насильства. Така оцінка включає структурований опитувальник, який включає в себе 20 показників, що визначені індикаторами майбутнього вчинення домашнього насильства. Кривдник і постраждала особа окремо опитуються поліцією, щоб провести оцінку ризику та визначити, чи видавати обмежувальний припис. У деяких муніципалітетах, таких як Роттердам, соціальні служби сприяють процесу оцінки ризиків. Крім того, у деяких регіонах співробітники ініціативи «Safe Home» супроводжують поліцію під час візитів до родини та допомагають із заповненням опитувальника.

Чому ці практики є перспективними:

- використовуються стандартизовані форми оцінки ризиків, за допомогою яких оцінюють усі відповідні відомі фактори ризику (Сан-Марино, Португалія, Нідерланди);
- оцінка ризику є обов'язковою у всіх випадках (Португалія);
- після оцінки ризику здійснюється планування безпеки (Португалія);
- запроваджено міжвідомчий підхід і використовуються різні методи залежно від виду та серйозності ризику (Нідерланди).

Скоординована політика

Принцип скоординованої політики Стамбульської конвенції вимагає від держав-учасниць розробки та впровадження політики, яка включала б широкий спектр заходів, які мають бути вжиті різними особами та установами, і яка, у цілому, забезпечує цілісне реагування на насильство стосовно жінок. Це передбачає розробку комплексної політики та забезпечення достатніх фінансових ресурсів для вирішення проблеми насильства стосовно жінок і домашнього насильства, співпрацюючи при цьому з НУО та впроваджуючи міжвідомче реагування. Шляхи розробки та впровадження успішної скоординованої політики включають розробку національних планів дій із залученням усіх відповідних учасників, ухвалення комплексного законодавства, а також криміналізацію всіх форм насильства стосовно жінок і домашнього насильства, створення координаційних органів і моніторинг виконання вжитих заходів.

Національні плани дій та залучення громадянського суспільства

НПД стосуються всіх форм насильства стосовно жінок і домашнього насильства, про які йдеться в Стамбульській конвенції. У ньому окреслюється комплексна, узгоджена та стійка програма діяльності, яка з часом накопичує докази та практичний досвід (стаття 7). Він має включати наскрізні дії для створення структур управління, забезпечення участі громадянського суспільства (стаття 9), зміцнення законодавства та політики, а також нарощування потенціалу фахівців й організацій. НПД — це скоординована стратегія запобігання насильству, створення та покращення інтегрованих служб для постраждалих осіб і забезпечення належного реагування поліції та судових органів на насильство стосовно жінок і домашнє насильство. У ньому зазначаються конкретні цілі, дії, терміни, виконавці та джерела фінансування (стаття 8). Нарешті, у нього має бути включено вбудований механізм для оцінки, моніторингу та звітності.

Національний план дій і громадянське суспільство в Україні

В Україні існує низка організацій громадянського суспільства, які займаються попередженням і протидією домашньому насильству. Найактивнішими є «Ла Страда — Україна» (м. Київ), «ЮрФем» (м. Львів), «Жіночі перспективи» (м. Львів), «Чайка» (м. Рівне), «Віра.Надія.Любов» (м. Одеса), «Український жіночий фонд» (м. Київ), «Фундація громадського здоров'я» (м. Київ). Проте існує потреба у посиленні організацій громадянського суспільства, визначенні ролі держави у збільшенні кількості НУО та їх підтримці, в тому числі фінансовій.

Приклади перспективних практик

У Румунії Національна стратегія забезпечення рівних можливостей та рівного ставлення до жінок і чоловіків разом з Планом дій із запобігання та протидії домашньому насильству (2018–2021 роки) зосереджується на вдосконаленні законодавчої бази, покращенні впровадження та підвищенні ефективності заходів проти домашнього насильства. Вона також має на меті зміцнити спроможність органів державного управління та забезпечити навчання фахівців, які займаються справами про домашнє насильство. Зокрема, стратегія стосується ключових елементів комплексного підходу: запобігання, захист і кримінальне переслідування.⁹⁰ Подібним чином Національна стратегія запобігання та протидії сексуальному насильству «SINERGY» на 2020–2030 роки використовує комплексний підхід до

зменшення випадків сексуального насильства та запобігання його рецидиву. У ній визнається та розглядається проблема кібернасильства, особливо стосовно жінок і дівчат, і запроваджуються служби судово-медичної експертизи для жінок, які постраждали від зґвалтування та сексуального насильства.⁹¹

У **Грузії** ухвалення Національного плану дій щодо боротьби з насильством стосовно жінок і домашнім насильством, а також захисту постраждалих осіб на 2018–2020 роки включало консультації з зацікавленими установами, відповідальними за реалізацію, та 25 координаторами з гендерних питань із галузевих міністерств й організацій громадянського суспільства.⁹² У плані були враховані матеріали організацій громадянського суспільства, а також рекомендації з моніторингового звіту Громадського захисника щодо попереднього національного плану дій. GREVIO схвально відмітила цей підхід до політики, заснований на фактичних даних, визнаючи зобов'язання грузинської влади оцінити існуючі заходи та усунути потенційні прогалини в зусиллях щодо боротьби з насильством стосовно жінок і домашнім насильством.

Національний координаційний орган **Кіпру** прийняв Національну стратегію та Національний план дій із запобігання та протидії насильству стосовно жінок на 2023–2028 роки.⁹³ Зусилля щодо попередження та боротьби з насильством за ознакою статі також були включені до конкретних заходів у рамках Національного плану дій щодо гендерної рівності на 2019–2023 роки. Це включає проміжні цілі, такі як узгодження національної правової бази зі Стамбульською конвенцією, створення національного координаційного органу (що нещодавно було досягнуто та схвально відмічено GREVIO), створення єдиної бази даних про насильство стосовно жінок і криміналізація всіх форм насильства стосовно жінок.

В **Естонії** Угода про запобігання насильству служить основною базою для державного втручання, спрямованого на запобігання та вирішення проблеми міжособистісного насильства в суспільстві.⁹⁴ У ній визначено 14 превентивних заходів, спрямованих на боротьбу з різними формами насильства, включно з насильством щодо дітей, торгівлею людьми, жорстоким поведінням з літніми людьми, кібернасильством, а також домашнім та сексуальним насильством. Ці заходи підкреслюють важливість підвищення кваліфікації фахівців, запровадження процедур, орієнтованих на інтереси постраждалих осіб, сприяння роботі з кривдниками та посилення участі надавачів медичних послуг і соціальних служб у зусиллях із запобігання насильству.

Чому ці практики є перспективними:

■ стратегія стосується ключових елементів комплексного підходу: запобігання, захист і кримінальне переслідування (Румунія);

■ стратегія базувалася на фактичних даних, а її розробка включала широкі консультації з усіма відповідними зацікавленими сторонами, включно з громадянським суспільством (Грузія);

■ стратегія є цілісною, криміналізує всі форми насильства, створює бази даних і передбачає довгострокові та короткострокові заходи (Кіпр);

■ стратегія слугує комплексною базою для запобігання та протидії всім формам насильства та включає підхід, орієнтований на постраждалих осіб, а також роботу з кривдниками (Естонія).

Комплексне законодавство

Багато країн розробили спеціальні закони щодо боротьби з домашнім насильством, але лише деякі мають комплексне законодавство, яке охоплює всі форми насильства стосовно жінок, включені до Стамбульської конвенції. Водночас Конвенція не вимагає ухвалення конкретних законів, а радше вимагає запровадження ефективної, комплексної та систематичної політики (стаття 7). Комплексне законодавство є перспективною практикою, оскільки воно привертає увагу до насильства стосовно жінок і домашнього насильства як до порушення прав людини, а також дозволяє державі запровадити послідовне законодавство для реалізації вимог Стамбульської конвенції.

Криміналізація всіх форм насильства стосовно жінок та домашнього насильства в Україні

Відповідно до національного законодавства, в Україні відсутня відповідальність за переслідування (стаття 34 Стамбульської конвенції) та сексуальні домагання (стаття 40 Стамбульської конвенції). Водночас, відповідно до Закону України «Про забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків», сексуальні домагання — це дії сексуального характеру, виражені словесно (погрози, залякування, непристойні зауваження) або фізично (доторкання, поплескування), що принижують чи ображають осіб, які перебувають у відносинах трудового, службового, матеріального чи іншого підпорядкування. Через відсутність відповідальності за ці злочини на практиці притягнути кривдника до відповідальності вкрай складно.

Також в Україні немає чіткої відповідальності за каліцтво жіночих геніталій (ст. 38 Стамбульської конвенції). Водночас, відповідно до ст. 121 Кримінального кодексу України каліцтво жіночих геніталій визнається умисним тяжким тілесним ушкодженням.

Відповідно до національного законодавства, «згода вважається добровільною, якщо вона є результатом вільного волевиявлення особи з урахуванням супутніх обставин». Відсутність добровільної згоди є кваліфікуючою ознакою при кваліфікації зґвалтування (ст. 152 Кримінального кодексу України) та сексуального насильства (ст. 153 Кримінального кодексу України). Зґвалтування — це вчинення дій сексуального характеру, пов'язаних із вагінальним, анальним або оральним проникненням в тіло іншої особи з використанням геніталій або будь-якого іншого предмета, без добровільної згоди потерпілої особи. Сексуальне насильство — це вчинення будь-яких насильницьких дій сексуального характеру, не пов'язаних із проникненням в тіло іншої особи, без добровільної згоди потерпілої особи.

Однак на практиці доведення відсутності добровільної згоди постраждалої особи залишається проблемним питанням. Особливо проблематично довести зґвалтування чи сексуальне насильство, яке сталося у шлюбі. Такі види злочинів часто залишаються незареєстрованими або потребують багато часу для здійснення досудового розслідування.

Приклади перспективних практик

У своєму базовому звіті щодо **Хорватії** GREVIO визнала значний прогрес у ключових правових реформах, зокрема в Кримінальному кодексі Хорватії щодо злочинів проти сексуальної недоторканності.⁹⁵ Зокрема, Кримінальний кодекс тепер включає визначення зґвалтування на основі відсутності згоди, і цю зміну GREVIO сприймає позитивно. Крім того, зміни до кримінального законодавства у 2021 році криміналізували зловживання на основі зображень, впроваджено судове слідство *ex officio* за злочини сексуального насильства, яке раніше залежало від заяви потерпілої особи про кримінальне переслідування. Подібним чином у 2021 році Закон «Про домашнє насильство» було розширено та поширюється на інтимні стосунки між партнерами, які не проживають разом, або з дітьми.

Звіти GREVIO про базову оцінку вказують на прогрес у боротьбі з переслідуванням, причому кілька держав-учасниць запровадили спеціальну відповідальність за переслідування після підписання або ратифікації Конвенції. Зокрема, такі заходи запровадили Албанія, Фінляндія, Чорногорія,

Португалія та Сербія. У своєму звіті про базову оцінку **Албанії** GREVIO високо оцінила перспективну практику визначення переслідування на основі наміру кривдника, наголошуючи на підході, що ґрунтується на поведінці, а не на підході, що ґрунтується на результаті. Албанське положення заслуговує на увагу тим, що правопорушення включає не тільки поведінку, спрямовану на постраждалих осіб, але й на осіб, близьких до постраждалої особи, що відповідає типовій тактиці, яку застосовують переслідувачі.⁹⁶

Ініціатива **Польщі** включити статтю 190а до Кримінального кодексу заслуговує похвали, особливо з огляду на те, що вона стосується конкретного злочину «переслідування», який визначається як постійне домагання особи або її родича.⁹⁷ Це положення не тільки охоплює переслідування офлайн, але й криміналізує значні онлайн-прояви такої поведінки. Зокрема, пункт 2 статті 190а спрямований на видавання себе за іншу особу в мережі Інтернет з наміром завдати фінансової чи особистої шкоди іншій особі. Визнаючи актуальність переслідування в мережі Інтернет, особливо у випадках насильства після розриву стосунків, це доповнення до закону вітається. Крім того, визнання серйозного впливу, який може мати переслідування на постраждалих осіб, включно з випадками самогубства, є схвальним, що призвело до введення обтяжуючої обставини для вирішення цієї проблеми. Так само, у 2020 році було посилено покарання за злочини, пов'язані з переслідуванням.

Переслідування розглядається у статті 238 Кримінального кодексу **Німеччини**, яка охоплює широкий спектр поведінки, що може порушити життя людини.⁹⁸ Заборонені дії включають наближення до особи без її згоди, використання телекомунікаційних засобів для встановлення контакту, неправомірне використання особистих даних для замовлення товарів чи послуг, погрози життю особи або її близьких, а також поширення вмісту від імені такої особи, який може завдати шкоди її репутації. Положення зосереджується на намірі кривдника, а не на фактичному впливі на постраждалу особу. Стаття 238 узгоджується зі Стамбульською конвенцією, зокрема включає кіберпереслідування та запроваджує визначення, що ґрунтується на поведінці. Положення також розглядає переслідування осіб, близьких до постраждалої особи, а покарання за порушення захисного припису вважаються достатньо стримуючими, з можливим позбавленням волі на строк до двох років або накладанням штрафу.

Кримінальний кодекс **Словенії** містить спеціальне положення (стаття 197), яке стосується мобінгу на робочому місці, прямо забороняючи сексуальні домагання в професійному середовищі.⁹⁹ Стаття 7 Закону «Про трудові відносини» також забороняє сексуальні та інші форми домагань і мобінг на

робочому місці, визнаючи сексуальні домагання різновидом дискримінації, що порушує права жінки як людини та становить ризик для здоров'я та безпеки. Сексуальні домагання визначаються в частині 2 статті 8 Закону «Про захист від дискримінації» як будь-яка небажана словесна, невербальна чи фізична поведінка сексуального характеру, спрямована на порушення гідності особи, зокрема шляхом створення залякуючого, ворожого, зневажливого, принизливого чи образливого середовища.

У Швеції вступ у статеві зносини або будь-який інший статевий акт з особою, «яка не бере в цьому участь добровільно», є кримінальним злочином.¹⁰⁰ Це положення підкреслює, що участь має бути добровільною і сприйматися як така, при цьому пасивність не вважається ознакою добровільної участі. Крім того, Швеція запровадила два нових злочини, а саме «зґвалтування через необережність» та «сексуальне насильство через необережність», перекладаючи відповідальність на кривдника, який мав забезпечити, щоб всі сексуальні дії відбувалися за обопільною згодою. Такий підхід відрізняється від традиційною зосередженістю на поведінці постраждалої особи до, під час і після акту. Звіти свідчать про збільшення кількості зареєстрованих випадків зґвалтувань після впровадження нового законодавства. До запровадження цих законодавчих змін багато справ про зґвалтування було відхилено через недостатність доказів, а у випадках, коли переслідування відбувалося, водночас не було винесено обвинувального вироку, це часто було пов'язано з недоліками доказової бази.

Чому ці практики є перспективними:

■ існуюче законодавство було змінено та розширено, щоб криміналізувати всі форми насильства, зокрема, зґвалтування за відсутності згоди та насильство з боку інтимного партнера як злочин (Хорватія);

■ було криміналізовано переслідування, як онлайн, так і офлайн, і воно поширюється на осіб, близьких до постраждалої особи (Албанія та Польща);

■ визначення переслідування ґрунтується на намірі кривдника (Албанія та Німеччина);

■ сексуальне домагання криміналізується та визнане видом дискримінації, що порушує права жінок як людини (Словенія);

■ зґвалтування та інші сексуальні злочини чітко визначені як такі, що ґрунтуються на відсутності згоди, тобто кожен сексуальний акт має бути добровільним (Швеція).

Координаційні органи

Стамбульською конвенцією передбачено зобов'язання дати одному чи декільком офіційним державним органам чотири конкретні завдання: координування, імплементацію, моніторинг й оцінку політик і заходів для запобігання та для боротьби з усіма формами насильства, які підпадають під сферу застосування цієї Конвенції (стаття 10). Це можна зробити шляхом створення нових офіційних органів або доручення виконання цих завдань існуючим офіційним органам. Метою статті 10 є запобігання ізоляції державних і громадянських суб'єктів, пом'якшення ризику прогалин при реалізації Стамбульської конвенції.

Координаційний орган в Україні

Відповідно до національного законодавства Міністерство соціальної політики України координує взаємодію всіх органів і служб на національному рівні, що включає:

- формування державної політики у сфері запобігання та протидії домашньому насильству та насильству за ознакою статі;

- забезпечення нормативно-правової бази для запобігання та протидії домашньому насильству та насильству за ознакою статі;

- забезпечення розроблення та затвердження типових програм для постраждалих осіб та типових програм для кривдників, а також методичних рекомендацій щодо їх реалізації;

- надання методичної підтримки місцевим державним адміністраціям й органам місцевого самоврядування у сфері запобігання та протидії домашньому насильству та насильству за ознакою статі;

- організацію та проведення загальнонаціональних досліджень.

Приклади перспективних практик

На **Мальті** координаційний орган, створений згідно зі статтею 10 Конвенції, повністю інституціоналізований, має виділені фінансові та людські ресурси та діє з чітко визначеними повноваженнями.¹⁰¹ Крім того, GREVIO визнала позитивний аспект різноманітності складу координаційного органу. Крім осіб з обмеженими можливостями, до нього входять постраждалі жінки, представники неурядових організацій, а також представники ЛГБТ-спільноти.

3 березня 2022 року на **Кіпрі** було створено національний координаційний орган із запобігання насильству стосовно жінок і боротьби із ним.¹⁰² Координаційний орган є повністю інституціоналізованим, отримує від Міністерства юстиції цільовий бюджет у розмірі 100 000 євро у 2022 році та 190 000 євро у 2023 році, а його управління здійснюють два штатних працівники. Цей розвиток подій розглядається як перспективний крок уперед, що покращує координацію між відповідними зацікавленими сторонами та вирішує проблему попереднього несистемного підходу.

Міжвідомча комісія, створена у червні 2017 року при виконавчій владі **Грузії**, відіграє вирішальну роль у моніторингу та оцінці заходів щодо ліквідації різних форм насильства.¹⁰³ Комісія, головою якої є радник прем'єр-міністра з прав людини та гендерної рівності, а заступник міністра юстиції є співголовою, складається з представників різних державних установ. До її обов'язків входить координація розробки та реалізації планів дій, таких як Національний план дій щодо реалізації Резолюції Ради Безпеки ООН стосовно жінок, миру та безпеки та Національний план дій щодо боротьби з насильством стосовно жінок і домашнім насильством, а також захисту постраждалих осіб на 2018–2020 роки. Крім того, комісія здійснює нагляд за моніторингом, оцінкою та координацією збору та аналізу даних відповідно до свого статуту.

Створення Національного координаційного органу з реалізації Стамбульської конвенції в **Північній Македонії** було передбачено статтею 15 Закону «Про насильство стосовно жінок і домашнє насильство».¹⁰⁴ До складу цього органу входять представники різних державних органів, у тому числі судді та прокурори, Комісія з питань рівних можливостей, Парламент Північної Македонії, а також представники профспілок та асоціацій роботодавців. Зокрема, GREVIO привітала включення трьох членів від неурядових організацій, демонструючи похвальну залученість громадянського суспільства до заходів, пов'язаних із державною політикою. До обов'язків Національного координаційного органу входить підготовка та нагляд за впровадженням національних стратегій і планів дій, пов'язаних із Конвенцією, координація зусиль відповідних установ, моніторинг розподілу фінансових ресурсів, збір звітів про насильство стосовно жінок за ознакою статі та домашнє насильство та видання щорічного звіту з детальним описом його виконаної роботи та досягнутого прогресу.

Чому ці практики є перспективними:

■ координаційний орган є інституціоналізованим, має відповідні людські та фінансові ресурси та різноманітне представництво (Мальта та Кіпр);

■ координаційний орган сформований на достатньо високому рівні та із залученням відповідних установ для забезпечення його ефективності (Грузія);

■ до складу координаційного органу входять представники громадянського суспільства (Північна Македонія).

Збір даних

Систематичний і всебічний збір даних має вирішальне значення для ефективного формування політики щодо запобігання та протидії усім формам насильства, що підпадають під дію Конвенції. Однак таких даних небагато і вони часто не піддаються порівнянню між країнами-членами Ради Європи, що перешкоджає чіткому розумінню масштабу проблеми та її еволюції. Щоб вирішити цю проблему, Конвенція зобов'язує держави-учасниці регулярно збирати репрезентативні, зіставні та дезагреговані дані про різні випадки насильства (стаття 11). Ці дані, що аналізуються та розповсюджуються координаційними органами відповідно до статті 10, допомагають GREVIO у моніторингу реалізації Конвенції. Стаття 11 Стамбульської конвенції наголошує на необхідності підтримувати дослідження щодо насильства стосовно жінок і домашнього насильства для інформування про політику, що ґрунтується на фактичних даних.

Збір даних в Україні

Законом України «Про запобігання та протидію домашньому насильству» передбачено створення Єдиного державного реєстру випадків домашнього насильства та насильства за ознакою статі. Цей реєстр є автоматизованою інформаційно-комунікаційною системою, призначеною для збору даних про випадки домашнього насильства та насильства за ознакою статі. Водночас, цей реєстр не функціонує наразі. Відповідно, дані збираються вручну. Проблема полягає в тому, що різні органи державної влади та служби збирають свої дані, не обмінюючись між собою, що має негативний

наслідок — неточність зібраних даних. Так само дані не завжди дезагреговані за статтю, віком, місцем проживання та видом стосунків між постраждалою особою та кривдником.

Приклади перспективних практик

У **Румунії** співпраця між Національним інститутом статистики та Національним агентством з питань забезпечення рівних можливостей для жінок і чоловіків заслуговує похвали, що є позитивним кроком у напрямку реалізації статті 11 Стамбульської конвенції.¹⁰⁵ Співпраця зосереджується на двох ключових компонентах: по-перше, створення інформаційної системи про домашнє насильство та проведення гендерно орієнтованого опитування щодо домашнього насильства (2022–2023 роки), по-друге, сприяння міжінституційній співпраці для надання статистичних даних, необхідних для процедур національного моніторингу та звітування відповідно до міжнародних зобов'язань, включно зі Стамбульською конвенцією та Конвенцією про ліквідацію всіх форм дискримінації щодо жінок (CEDAW).

Після внесення у 2015 році змін до законодавства правоохоронні та судові органи в **Португалії** тепер мають повноваження збирати вичерпні дані, створюючи повний огляд кримінальних проваджень, пов'язаних із домашнім насильством.¹⁰⁶ Для реєстрації фактів насильства використовується стандартизована форма, яка фіксує такі дані, як вік і стать постраждалої особи та кривдника, динаміка їхніх стосунків, наявність дітей, використання вогнепальної зброї, адиктивна поведінка кривдника, медичне лікування постраждалої особи та оцінка ризиків. Зібрані дані структуруються у звіт, який доповнюється додатковою інформацією про часові та географічні аспекти злочину, характеристики постраждалої особи та кривдника та види насильства. В окремому розділі представлені дані про результати проваджень у справах про домашнє насильство, і цю практику GREVIO визнала у своїй базовій оцінці як цінну для оцінки реагування системи та потенційного визначення сфер для покращення інституційної практики та політики.

У **Франції** Міжвідомча місія із захисту жінок від насильства та боротьби з торгівлею людьми (MIPROF), створена у 2013 році при Державному секретаріаті з питань рівності між жінками та чоловіками, координує збір даних щодо насильства стосовно жінок і торгівлі людьми, а також їх аналіз і поширення у Франції.¹⁰⁷ Визнаючи важливість цієї роботи, GREVIO високо оцінила той факт, що Франція взяла на себе цю відповідальну роль, яка має

важливе значення для узгодженості політики. MIPROF діє як національна спостережна організація з питань протидії насильству стосовно жінок, керуючи робочою групою, до складу якої входять статистичні служби різних міністерств і науково-дослідні установи. Проводячи засідання кожні кілька місяців, група збирає дані, які щорічно публікуються в мережі Інтернет. GREVIO із задоволенням відзначила політику Франції, що ґрунтується на фактичних даних, і методологічні удосконалення в зборі даних з 2013 року. GREVIO відзначила успіхи, зроблені в нещодавній інформаційній системі для дезагрегування даних на основі різних чинників, зокрема, характеру насильства, статі та віку як постраждалої особи, так і кривдника, їхнього зв'язку та географічного місця вчинення правопорушення.

У **Греції** в 2016 році під керівництвом Генерального секретаріату було створено Спостережну організацію з питань гендерної рівності.¹⁰⁸ Її завданням є координування збору та публікування наявних даних про насильство стосовно жінок, як передбачено статтею 11 конвенції. Регулярні публікації даних відбуваються через щорічні звіти про насильство стосовно жінок Генерального секретаріату. З 2019 року поліція Греції розширила збір кількісних і якісних даних про насильство стосовно жінок, з розбивкою за статтю, віком, видом насильства, стосунками між постраждалою особою та кривдником і, в деяких випадках, географічним розташуванням. Доступна інформація про правопорушення, пов'язані з домашнім насильством, включно з психологічним й економічним насильством, а також сексуальним насильством. Також відзначається той факт, що дані про феміциди (вбивство жінок) у контексті домашнього насильства є загальнодоступними з 2010 року. Крім того, наразі докладаються зусилля для подальшого розширення поліцейської бази даних для збирання дезагрегованих даних про насильство за ознакою статі та інтеграції даних, особливо тих, що стосуються статі постраждалої особи та кривдника і їхніх стосунків. Нещодавні вдосконалення в зборі даних дозволяють поліції отримувати інформацію про окремі випадки, а також отримувати загальне уявлення про насильство за ознакою статі в різних регіонах, посилюючи зусилля щодо їх запобігання.

У **Сербії** поліція, місцеві суди, офіси прокуратури та центри соціального забезпечення збирають дані в електронному вигляді і разом формують Центральний реєстр з питань домашнього насильства, створення якого GREVIO високо оцінила.¹⁰⁹ Ним керує Республіканська прокуратура, зокрема що стосується даних про випадки домашнього насильства та сексуальні злочини. Усі дані класифікуються за видами правопорушень. Крім того, Міністерство внутрішніх справ реєструє всі дії, вжиті поліцією

у випадках домашнього насильства, використовуючи такі категорії даних, як вік і стать постраждалої особи та кривдника, характер їхніх стосунків, вид вчиненого насильства, географічне місце вчинення злочину, кількість виданих захисних приписів та чи була проведена оцінка ризиків.

Чому ці практики є перспективними:

■ збір даних організується та ґрунтується на міжвідомчій співпраці (Румунія та Сербія);

■ використовується стандартизована форма для збору даних про випадки домашнього насильства, які публікуються у звіті, який включає результати таких процедур (Португалія);

■ наявний орган, відповідальний за координацію збору, аналізу та розповсюдження даних (Франція);

■ дані класифікуються за видом насильства, статтю та віком постраждалої особи та кривдника, їхніми стосунками та географічним місцем вчинення злочину, як того вимагає Стамбульська конвенція (Франція, Греція та Сербія);

■ дані є загальнодоступними у річних звітах (Франція та Греція).

Висновки

Через десять років після набуття чинності в Європі Стамбульська конвенція має значний позитивний вплив на життя жінок і дівчат у країнах, які її ратифікували, а також в тих країнах, що готуються до ратифікації. Завдяки їй вдалося вивести питання насильства стосовно жінок і домашнього насильства на перший план політичного порядку денного, посилити зусилля держав-учасниць щодо запобігання, сприяти позитивним змінам у законодавстві та політиці, пов'язаних з насильством стосовно жінок і домашнім насильством, а також покращити захист постраждалих осіб та притягнення до відповідальності осіб, що вчинили насильство.

З 2017 року GREVIO опублікувала базові оцінки щодо 36 країн, які ратифікували конвенцію, а також проміжну горизонтальну оцінку перспективних практик і чотири тематичні звіти про свою діяльність. Процес оцінювання дає цінну інформацію можливості державі-учасниці дізнатися про найефективніші способи запобігання та протидії з насильством стосовно жінок і домашнім насильством. Цей звіт має на меті представити перспективні практики як підтвердження того, чого можна досягти шляхом ратифікації, а також як стимул для подальшого розвитку та створення передових практик в своїх країнах.

11-річний шлях України до ратифікації Стамбульської конвенції завершився в липні 2022 року, коли Україна, незважаючи на виклики воєнного часу, узгодила свої дії з її цінностями. Україна — єдина країна, яка ратифікувала Стамбульську конвенцію в умовах війни. Конфлікт, безумовно, перешкоджає формуванню та впровадженню політики щодо протидії з домашнім насильством і насильством за ознакою статі.

Ця ратифікація формалізує зобов'язання України щодо забезпечення прав жінок і дівчат на життя без насильства. Крім того, вона надає Україні всеосяжну основу, засновану на багаторічному передовому міжнародному досвіді,

підтримуючи її зусилля щодо реалізації цього основоположного права. Приєднавшись до спільноти країн, що підписали Стамбульську конвенцію, Україна визнає свою відповідальність за дотримання принципів і цілей, викладених у конвенції, незважаючи на труднощі, спричинені конфліктом, що триває. Цей крок свідчить про відданість України боротьбі з насильством за ознакою статі та розбудові суспільства, в якому жінки та дівчата можуть розвиватись без страху зазнати шкоди чи дискримінації. Процес ратифікації є важливою віхою на шляху України до гендерної рівності та захисту прав людини, демонструючи її відданість міжнародним зобов'язанням і стандартам у боротьбі з насильством за ознакою статі.

Список використаних джерел

Робоча група Ради Європи з боротьби з насильством стосовно жінок, включно з домашнім насильством (EG-TFV), Заключний звіт про діяльність, 2008 р., https://www.coe.int/t/dg2/equality/domesticviolencecampaign/Source/Final_Activity_Report.pdf

Рада Європи, Протидія насильству стосовно жінок і домашньому насильству — Стамбульська конвенція, Моніторинг країни — Україна, <https://www.coe.int/en/web/istanbul-convention/ukraine>

Рада Європи, Група експертів з питань протидії насильству стосовно жінок і домашньому насильству (GREVIO), 1-й загальний звіт про діяльність GREVIO, 2020 р., <https://rm.coe.int/1st-general-report-on-grevio-s-activities/16809cd382>

Рада Європи, Група експертів з питань протидії насильству стосовно жінок і домашньому насильству (GREVIO), 2-й загальний звіт про діяльність GREVIO, 2021 р., <https://rm.coe.int/grevio-s-second-activity-report-2021/1680a2165c>

Рада Європи, Група експертів з питань протидії насильству стосовно жінок і домашньому насильству (GREVIO), 3-й загальний звіт про діяльність GREVIO, 2022 р., <https://rm.coe.int/prems-055022-gbr-2574-rapportmultiannuelgrevio-texte-web-16x24/1680a6e183>

Рада Європи, Група експертів з питань протидії насильству стосовно жінок і домашньому насильству (GREVIO), 4-й загальний звіт про діяльність GREVIO, 2023 р., <https://rm.coe.int/4th-general-report-on-grevio-s-activities/1680aca199>

Рада Європи, Група експертів з питань протидії насильству стосовно жінок і домашньому насильству (GREVIO), Звіт GREVIO про базову оцінку Албанії, 2017 р., <https://rm.coe.int/grevio-first-baseline-report-on-albania/16807688a7>

Рада Європи, Група експертів з питань протидії насильству стосовно жінок і домашньому насильству (GREVIO), Звіт GREVIO про базову оцінку Андорри, 2020 р., <https://rm.coe.int/grevio-report-andorra/1680a07ebd>

Рада Європи, Група експертів з питань протидії насильству стосовно жінок і домашньому насильству (GREVIO), Звіт GREVIO про базову оцінку Австрії, 2017 р., <https://rm.coe.int/grevio-report-austria-1st-evaluation/1680759619>

Рада Європи, Група експертів з питань протидії насильству стосовно жінок і домашньому насильству (GREVIO), Звіт GREVIO про базову оцінку Бельгії, 2020 р., <https://rm.coe.int/grevio-report-on-belgium/16809f9a2c>

Рада Європи, Група експертів з питань протидії насильству стосовно жінок і домашньому насильству (GREVIO), Звіт GREVIO про базову оцінку Боснії і Герцеговини, 2022 р., <https://rm.coe.int/grevio-baseline-evaluation-report-on-bosnia-and-herzegovina/1680a8e5f1>

Рада Європи, Група експертів з питань протидії насильству стосовно жінок і домашньому насильству (GREVIO), Звіт GREVIO про базову оцінку Хорватії, 2023 р., <https://rm.coe.int/baseline-evaluation-report-on-croatia/1680ac76c9>

Рада Європи, Група експертів з питань протидії насильству стосовно жінок і домашньому насильству (GREVIO), Звіт GREVIO про базову оцінку Кіпру, 2022 р., <https://rm.coe.int/grevio-inf-2022-29-cyprus-report-for-publication-eng-for-publication/1680a91c5b>

Рада Європи, Група експертів з питань протидії насильству стосовно жінок і домашньому насильству (GREVIO), Звіт GREVIO про базову оцінку Данії, 2017 р., <https://rm.coe.int/grevio-first-baseline-report-on-denmark/16807688ae>

Рада Європи, Група експертів з питань протидії насильству стосовно жінок і домашньому насильству (GREVIO), Звіт GREVIO про базову оцінку Естонії, 2022 р., <https://rm.coe.int/grevio-inf-2022-32-eng-final-report-on-estonia-publication/1680a8fcc2>

Рада Європи, Група експертів з питань протидії насильству стосовно жінок і домашньому насильству (GREVIO), Звіт GREVIO про базову оцінку Фінляндії, 2019 р., <https://rm.coe.int/grevio-report-on-finland/168097129d>

Рада Європи, Група експертів з питань протидії насильству стосовно жінок і домашньому насильству (GREVIO), Звіт GREVIO про базову оцінку Франції, 2019 р., <https://rm.coe.int/grevio-inf-2019-16/168098c619>

Рада Європи, Група експертів з питань протидії насильству стосовно жінок і домашньому насильству (GREVIO), Звіт GREVIO про базову оцінку Грузії, 2022 р., <https://rm.coe.int/grevio-report-on-georgia-2022/1680a917aa>

Рада Європи, Група експертів з питань протидії насильству стосовно жінок і домашньому насильству (GREVIO), Звіт GREVIO про базову оцінку Німеччини, 2022 р., <https://rm.coe.int/report-on-germany-for-publication/1680a86937>

Рада Європи, Група експертів з питань протидії насильству стосовно жінок і домашньому насильству (GREVIO), Звіт GREVIO про базову оцінку Греції, 2023 р., <https://rm.coe.int/grevio-s-baseline-evaluation-report-on-legislative-and-other-measures-/1680ad469d>

Рада Європи, Група експертів з питань протидії насильству стосовно жінок і домашньому насильству (GREVIO), Звіт GREVIO про базову оцінку Ісландії, 2022 р., <https://rm.coe.int/grevio-inf-2022-26-eng-final-report-on-iceland/1680a8efae>

Рада Європи, Група експертів з питань протидії насильству стосовно жінок і домашньому насильству (GREVIO), Звіт GREVIO про базову оцінку Ірландії, 2023 р., <https://rm.coe.int/grevio-s-baseline-evaluation-report-on-legislative-and-other-measures-/1680ad3feb>

Рада Європи, Група експертів з питань протидії насильству стосовно жінок і домашньому насильству (GREVIO), Звіт GREVIO про базову оцінку Італії, 2020 р., <https://rm.coe.int/grevio-report-italy-first-baseline-evaluation/168099724e>

Рада Європи, Група експертів з питань протидії насильству стосовно жінок і домашньому насильству (GREVIO), Звіт GREVIO про базову оцінку Ліхтенштейну, 2023 р., <https://rm.coe.int/grevio-s-baseline-evaluation-report-on-legislative-and-other-measures-/1680ad79b9>

Рада Європи, Група експертів з питань протидії насильству стосовно жінок і домашньому насильству (GREVIO), Звіт GREVIO про базову оцінку Люксембургу, 2023 р., <https://rm.coe.int/grevio-s-baseline-evaluation-report-on-legislative-and-other-measures-/1680abe1bb>

Рада Європи, Група експертів з питань протидії насильству стосовно жінок і домашньому насильству (GREVIO), Звіт GREVIO про базову оцінку Мальти, 2020 р., <https://rm.coe.int/grevio-inf-2020-17-malta-final-report-web/1680a06bd2>

Рада Європи, Група експертів з питань протидії насильству стосовно жінок і домашньому насильству (GREVIO), Звіт GREVIO про базову оцінку Монако, 2017 р., <https://rm.coe.int/grevio-report-monaco/168074fd6b>

Рада Європи, Група експертів з питань протидії насильству стосовно жінок і домашньому насильству (GREVIO), Звіт GREVIO про базову оцінку Чорногорії, 2018 р., <https://rm.coe.int/grevio-report-montenegro/168008e5614>

Рада Європи, Група експертів з питань протидії насильству стосовно жінок і домашньому насильству (GREVIO), Звіт GREVIO про базову оцінку Нідерландів, 2019 р., <https://rm.coe.int/grevio-report-on-netherlands/16800997253>

Рада Європи, Група експертів з питань протидії насильству стосовно жінок і домашньому насильству (GREVIO), Звіт GREVIO про базову оцінку Північної Македонії, 2023 р., <https://rm.coe.int/baseline-evaluation-report-on-north-macedonia/1680ac76ab>

Рада Європи, Група експертів з питань протидії насильству стосовно жінок і домашньому насильству (GREVIO), Звіт GREVIO про базову оцінку Норвегії, 2022 р., <https://rm.coe.int/grevio-inf-2022-30-report-norway-eng-pour-publication/1680a923f8>

Рада Європи, Група експертів з питань протидії насильству стосовно жінок і домашньому насильству (GREVIO), Звіт GREVIO про базову оцінку Польщі, 2021 р., <https://rm.coe.int/grevio-baseline-report-on-poland/1680a3d20b>

Рада Європи, Група експертів з питань протидії насильству стосовно жінок і домашньому насильству (GREVIO), Звіт GREVIO про базову оцінку Португалії, 2019 р., <https://rm.coe.int/grevio-reprt-on-portugal/168091f16f>

Рада Європи, Група експертів з питань протидії насильству стосовно жінок і домашньому насильству (GREVIO), Звіт GREVIO про базову оцінку Республіки Молдова, 2023 р., <https://rm.coe.int/grevio-s-baseline-evaluation-report-on-legislative-and-other-measures-/1680ad46a1>

Рада Європи, Група експертів з питань протидії насильству стосовно жінок і домашньому насильству (GREVIO), Звіт GREVIO про базову оцінку Румунії, 2022 р., <https://rm.coe.int/final-report-on-romania/1680a6e439>

Рада Європи, Група експертів з питань протидії насильству стосовно жінок і домашньому насильству (GREVIO), Звіт GREVIO про базову оцінку Сан-Маріно, 2021 р., <https://rm.coe.int/grevio-baseline-report-on-san-marino/1680a3eb65>

Рада Європи, Група експертів з питань протидії насильству стосовно жінок і домашньому насильству (GREVIO), Звіт GREVIO про базову оцінку Сербії, 2020 р., <https://rm.coe.int/grevio-report-on-serbia/16809987e3>

Рада Європи, Група експертів з питань протидії насильству стосовно жінок і домашньому насильству (GREVIO), Звіт GREVIO про базову оцінку Словенії, 2021 р., <https://rm.coe.int/first-baseline-report-on-slovenia/1680a4208b>

Рада Європи, Група експертів з питань протидії насильству стосовно жінок і домашньому насильству (GREVIO), Звіт GREVIO про базову оцінку Іспанії, 2020 р., <https://rm.coe.int/grevio-s-report-on-spain/1680a08a9f>

Рада Європи, Група експертів з питань протидії насильству стосовно жінок і домашньому насильству (GREVIO), Звіт GREVIO про базову оцінку Швеції, 2019 р., <https://rm.coe.int/grevio-inf-2018-15-eng-final/168091e686>

Рада Європи, Група експертів з питань протидії насильству стосовно жінок і домашньому насильству (GREVIO), Звіт GREVIO про базову оцінку Швейцарії, 2022 р., <https://rm.coe.int/grevio-inf-2022-27-eng-final-draft-report-on-switzerland-publication/1680a8fc73>

Рада Європи, Група експертів з питань протидії насильству стосовно жінок і домашньому насильству (GREVIO), Звіт GREVIO про базову оцінку Туреччини, 2018 р., <https://rm.coe.int/grevio-baseline-evaluation-report-turkey/16808e5283>

Рада Європи, Група експертів із протидії насильству стосовно жінок і домашньому насильству (GREVIO), Загальна рекомендація GREVIO № 1 щодо цифрового виміру насильства стосовно жінок, 2021 р., <https://rm.coe.int/grevio-rec-no-on-digital-violence-against-women/1680a49147>

Рада Європи, Група експертів з питань протидії насильству стосовно жінок і домашньому насильству (GREVIO), Проміжний горизонтальний огляд звітів про базову оцінку GREVIO, 2022 р., <https://edoc.coe.int/en/violence-against-women/11030-mid-term-horizontal-review-of-grevio-baseline-evaluation-reports.html>

Європейська Комісія, Пропозиція щодо Директиви Європейського Парламенту і Ради про боротьбу із насильством стосовно жінок і домашнім насильством, COM/2022/105, фінальна версія, 2022 р., <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/HTML/?uri=CELEX:52022PC0105>

Європейський суд з прав людини, П'ята секція, Справа «Івашків проти України», заява № 59670/14, 2022 р., <https://hudoc.echr.coe.int/fre#%7B%22tabview%22:%5B%22document%22%2C%22itemid%22:%5B%22001-219257%22%5D%7D>

Європейський суд з прав людини, П'ята секція, Справа «Левчук проти України», заява № 17496/19, 2020 р., <https://rm.coe.int/case-of-levchuk-v-ukraine-eng/16809fd60a>

Агентство Європейського Союзу з основних прав., Насильство стосовно жінок: загальноєвропейське дослідження, 2014 р., https://fra.europa.eu/sites/default/files/fra_uploads/fra-2014-vaw-survey-main-results-apr14_en.pdf

Аналітичний центр ЮрФем, Домашнє насильство в Україні: реагування в умовах війни (перше півріччя 2022 року), <https://tinyurl.com/56pyy8m4>

Ла Страда, Аналіз результатів опитування постраждалих від насильства за ознакою статі, зокрема домашнього насильства, жінок і дівчат, доступно українською мовою: https://la-strada.org.ua/wp-content/uploads/2023/03/la-strada-hl-analysis_gbv.pdf

Закон України «Про ратифікацію Конвенції Ради Європи про запобігання насильству стосовно жінок і домашньому насильству та боротьбу із цими явищами». Доступно українською мовою: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2319-20#Text>

Офіційна відповідь Президента України на електронну петицію, № 22/127632-еп, доступно українською мовою: <https://petition.president.gov.ua/petition/127632>

Наказ «Про затвердження Порядку проведення оцінки ризиків вчинення домашнього насильства» від 13.03.2019 р. № 369/180, доступно українською мовою: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0333-19#Text>

Розпорядження Кабінету Міністрів України від 12.08.2022 р. № 752-р. Доступно українською мовою: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/752-2022-%D1%80#Text>

Наказ Міністерства соціальної політики України № 787 від 30.11.2020 р., доступно українською мовою: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0036-21#Text>

Дослідження, проведене під керівництвом ОБСЄ, щодо добробуту та безпеки жінок, 2019 р., https://www.osce.org/files/f/documents/9/2/413237_0.pdf

Указ Президента України «Про невідкладні заходи із запобігання та протидії домашньому насильству, насильству за ознакою статі, захисту прав осіб, які постраждали від такого насильства, доступно українською мовою: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/398/2020#Text>

Проект закону № 10249 від 10.11.2023 р., доступно українською мовою: <https://itd.rada.gov.ua/billInfo/Bills/Card/43184>

Проект закону № 8329 від 02.01.2023 р., доступно українською мовою: <https://itd.rada.gov.ua/billInfo/Bills/Card/41104>

Проект закону № 9093 від 13.03.2023 р., доступно українською мовою: <https://itd.rada.gov.ua/billInfo/Bills/Card/41491>

Проект закону № 9501 від 17.07.2023 р., доступно українською мовою: <https://itd.rada.gov.ua/billInfo/Bills/Card/42296>

Проект закону № 9502 від 17.07.2023 р., доступно українською мовою: <https://itd.rada.gov.ua/billInfo/Bills/Card/42298>

Постанова № 655 від 22 серпня 2018 р., доступно українською мовою: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/655-2018-%D0%BF#Text>

Постанова Кабінету Міністрів України від 24.02.2021 р., № 145, доступно українською мовою: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/145-2021-%D0%BF#Text>

Постанова «Про затвердження Порядку взаємодії суб'єктів, що здійснюють заходи у сфері запобігання та протидії домашньому насильству і насильству за ознакою статі», № 658 від 22.08.2018 р., доступно українською мовою: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/658-2018-%D0%BF#Text>

Управління поліції Швеції, «Kom till oss», <https://polisen.se/Kom-till-oss/>

Закон України «Про безоплатну правничу допомогу», № 3460-VI від 02.06.2011 р., доступно українською мовою: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3460-17#Text>

Закон України «Про запобігання та протидію домашньому насильству», № 2229-VIII від 07.12.2017 р., доступно українською мовою: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2229-19#Text>

Асоціація жінок-юристок України «ЮрФем», Результати опитування щодо ефективності реагування на випадки сексуального насильства в Україні, доступно українською мовою: <https://tinyurl.com/2jwxnc32>

Управління Організації Об'єднаних Націй з наркотиків і злочинності., Глобальне дослідження вбивств, 2019 р., <https://www.unodc.org/unodc/en/data-and-analysis/global-study-on-homicide-2019.html>

Мережа WAVE та ОБСЄ, Запобігання та реагування на насильство за ознакою статі під час війни та в післявоєнних умовах: досвід і рекомендації жіночих НУО, 2022 р., <https://www.osce.org/files/f/documents/d/2/530695.pdf>

Мережа WAVE, Перспективні практики створення та забезпечення спеціалізованих служб підтримки для жінок, які зазнають сексуального насильства: правовий і практичний огляд для жіночих НУО та політиків на Західних Балканах і в Туреччині, 2021 р., https://wave-network.org/wp-content/uploads/WAVE_CSSP_Policypaper210917_web.pdf

Всесвітня організація охорони здоров'я, Оцінки поширеності насильства стосовно жінок, 2021 р.

Примітки

1. Всесвітня організація охорони здоров'я. Оцінки поширеності насильства стосовно жінок. 2021 р., вебсайт ВООЗ, ключові факти. <https://www.who.int/news-room/fact-sheets/detail/violence-against-women>
2. Управління Організації Об'єднаних Націй з наркотиків і злочинності. Глобальне дослідження вбивств. 2019. <https://www.un-ilibrary.org/content/books/9789210025713>
3. Агентство Європейського Союзу з основних прав. Насильство стосовно жінок: загальноєвропейське дослідження. 2014. <https://fra.europa.eu/en/publication/2014/violence-against-women-eu-wide-survey-main-results-report>
4. Дослідження, проведене під керівництвом ОБСЄ, щодо добробуту та безпеки жінок, 2019 р. <https://www.osce.org/VAWsurvey/publications>
5. Рада Європи, Знайти ресурс про гендерну рівність і права жінок. <https://www.coe.int/en/web/genderequality/search-a-resource>
6. Постанова Кабінету Міністрів України від 24.02.2021 № 145. Доступно українською мовою: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/145-2021-%D0%BF#Text>
7. Розпорядження Кабінету Міністрів України від 12.08.2022 р. № 752-р. Доступно українською мовою: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/752-2022-%D1%80#Text>
8. Європейський суд з прав людини, справа «Левчук проти України», заява № 17496/19, вересень 2020 р. <https://rm.coe.int/case-of-levchuk-v-ukraine-eng/16809fd60a>
9. Європейський суд з прав людини, справа «Івашків проти України», заява № 59670/14, вересень 2022 р. <https://hudoc.echr.coe.int/fre#%7B%22tabview%22:%5B%22document%22%5D,%22itemid%22:%5B%22001-219257%22%5D%7D>
10. Звіт, поданий Україною відповідно до положень пункту 1 статті 68 Конвенції Ради Європи про запобігання насильству стосовно жінок і домашньому насильству та боротьбу з цими явищами (базовий звіт), липень 2023 р. <https://www.coe.int/en/web/istanbul-convention/ukraine>
11. Аналітичний центр ЮрФем, Домашнє насильство в Україні: реагування в умовах війни, 2022 р. Доступно українською мовою: <https://shorturl.at/NQ258>

12. ГО «Ла Страда — Україна», Аналіз результатів опитування постраждалих від насильства за ознакою статі, в тому числі домашнього насильства, жінок і дівчат, які звертаються на Національну гарячу лінію з питань запобігання домашньому насильству, торгівлі людьми та гендерної дискримінації, 2022 р. Доступно українською мовою: https://la-strada.org.ua/wp-content/uploads/2023/03/la-strada-hl-analysis_gbv.pdf
13. Указ Президента України «Про невідкладні заходи із запобігання та протидії домашньому насильству, насильству за ознакою статі, захисту прав осіб, які постраждали від такого насильства», 2020 р. Доступно українською мовою: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/398/2020#Text>
14. Петиція про ратифікацію конвенції, 2021 р. Доступно українською мовою: <https://petition.president.gov.ua/petition/127632>
15. Закон України «Про ратифікацію Конвенції Ради Європи про запобігання насильству стосовно жінок і домашньому насильству та боротьбу із цими явищами». Доступно українською мовою: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2319-20#Text>
16. Проект закону № 10249 від 10.11.2023 р. Доступно українською мовою: <https://itd.rada.gov.ua/billInfo/Bills/Card/43184>
17. Проект закону № 8329 від 02.01.2023 р. Доступно українською мовою: <https://itd.rada.gov.ua/billInfo/Bills/Card/41104>
18. Проект закону № 9093 від 13.03.2023 р. Доступно українською мовою: <https://itd.rada.gov.ua/billInfo/Bills/Card/41491>
19. Проект закону № 9501 від 17.07.2023 р. Доступно українською мовою: <https://itd.rada.gov.ua/billInfo/Bills/Card/42296>
20. Проект закону № 9502 від 17.07.2023 р. Доступно українською мовою: <https://itd.rada.gov.ua/billInfo/Bills/Card/42298>
21. Рада Європи, Група експертів з питань протидії насильству стосовно жінок і домашньому насильству (GREVIO), 1-й загальний звіт про діяльність GREVIO, 2020 р. <https://rm.coe.int/1st-general-report-on-grevio-s-activities/16809cd382>
22. Рада Європи, Група експертів з питань протидії насильству стосовно жінок і домашньому насильству (GREVIO), 2-й загальний звіт про діяльність GREVIO, 2021 р. <https://rm.coe.int/grevio-s-second-activity-report-2021/1680a2165c>
23. Рада Європи, Група експертів з питань протидії насильству стосовно жінок і домашньому насильству (GREVIO), 3-й загальний звіт про діяльність GREVIO, 2022 р. <https://rm.coe.int/prems-055022-gbr-2574-rapportmultiannuelgrevio-texte-web-16x24/1680a6e183>

24. Рада Європи, Група експертів з питань протидії насильству стосовно жінок і домашньому насильству (GREVIO), 4-й загальний звіт про діяльність GREVIO, 2023 р. <https://rm.coe.int/4th-general-report-on-grevio-s-activities/1680aca199>
25. Рада Європи, Група експертів з питань протидії насильству стосовно жінок і домашньому насильству (GREVIO), Горизонтальний огляд звітів про базову оцінку GREVIO, 2021 р. <https://rm.coe.int/prems-010522-gbr-grevio-mid-term-horizontal-review-rev-february-2022/1680a58499>
26. Рада Європи, Група експертів із протидії насильству стосовно жінок і домашньому насильству (GREVIO), Загальна рекомендація № 1 щодо цифрового виміру насильства стосовно жінок, 2021 р. <https://rm.coe.int/grevio-rec-no-on-digital-violence-against-women/1680a49147>
27. Доступно за посиланням (українською мовою): <https://shorturl.at/oDFJQ>
28. Рада Європи, Група експертів з питань протидії насильству стосовно жінок і домашньому насильству (GREVIO), Горизонтальний огляд звітів про базову оцінку GREVIO, 2021 р., пункт 139.
29. Рада Європи, Група експертів з питань протидії насильству стосовно жінок і домашньому насильству (GREVIO), Горизонтальний огляд звітів про базову оцінку GREVIO, 2021 р., пункт 140.
30. Рада Європи, Група експертів з питань протидії насильству стосовно жінок і домашньому насильству (GREVIO), Звіт про базову оцінку Ірландії, 2023 р., пункт 73. <https://rm.coe.int/grevio-s-baseline-evaluation-report-on-legislative-and-other-measures-/1680ad3feb>
31. Рада Європи, Група експертів з питань протидії насильству стосовно жінок і домашньому насильству (GREVIO), Звіт про базову оцінку Люксембургу, 2023 р., пункт 59. <https://rm.coe.int/grevio-s-baseline-evaluation-report-on-legislative-and-other-measures-/1680abe1bb>
32. Рада Європи, Група експертів з питань протидії насильству стосовно жінок і домашньому насильству (GREVIO), Звіт про базову оцінку Грузії, 2022 р., пункти 89–93. <https://rm.coe.int/grevio-s-baseline-evaluation-report-on-legislative-and-other-measures-/1680aab5e5>
33. Офіс Ради Європи в Грузії, «Презентація інструменту моніторингу для оцінки запобігання насильству стосовно жінок і домашнього насильства в Грузії», 10 липня 2023 р., <https://www.coe.int/en/web/tbilisi/-/presentation-of-a-monitoring-tool-to-assess-prevention-of-violence-against-women-and-domestic-violence-in-georgia>
34. Онлайн-курс Ради Європи на платформі HELP «Доступ жінок до правосуддя», <https://help.elearning.ext.coe.int/course/view.php?id=3645>

35. Онлайн-курс Ради Європи на платформі HELP «Насильство стосовно жінок і домашнє насильство», <https://help.elearning.ext.coe.int/enrol/index.php?id=2487#section-0>
36. Онлайн-курс Ради Європи на платформі HELP «Насильство стосовно жінок і домашнє насильство (для працівників правоохоронних органів)», <https://help.elearning.ext.coe.int/enrol/index.php?id=6603>
37. Рада Європи, Група експертів з питань протидії насильству стосовно жінок і домашньому насильству (GREVIO), Горизонтальний огляд звітів про базову оцінку GREVIO, 2021 р., пункт 175.
38. Те саме, пункт 174.
39. Те саме, пункт 177.
40. Рада Європи, Група експертів з питань протидії насильству стосовно жінок і домашньому насильству (GREVIO), Звіт про базову оцінку Грузії, 2022 р., пункти 105–107.
41. Рада Європи, Група експертів з питань протидії насильству стосовно жінок і домашньому насильству (GREVIO), Звіт про базову оцінку Туреччини, 2018 р., пункт 113, 115. <https://rm.coe.int/grevio-baseline-evaluation-report-turkey/16808e5283>
42. Рада Європи, Група експертів з питань протидії насильству стосовно жінок і домашньому насильству (GREVIO), Звіт про базову оцінку Італії, 2020 р., пункти 108–111. <https://rm.coe.int/grevio-report-italy-first-baseline-evaluation/168099724e>
43. Рада Європи, Група експертів з питань протидії насильству стосовно жінок і домашньому насильству (GREVIO), Звіт про базову оцінку Португалії, 2019 р., пункт 101. <https://rm.coe.int/grevio-reprt-on-portugal/168091f16f>
44. Рада Європи, Група експертів з питань протидії насильству стосовно жінок і домашньому насильству (GREVIO), Звіт про базову оцінку Люксембургу, пункт 78.
45. Рада Європи, Група експертів з питань протидії насильству стосовно жінок і домашньому насильству (GREVIO), Звіт про базову оцінку Швеції, пункт 104. <https://rm.coe.int/grevio-inf-2018-15-eng-final/168091e686>
46. Рада Європи, Група експертів з питань протидії насильству стосовно жінок і домашньому насильству (GREVIO), Горизонтальний огляд звітів про базову оцінку GREVIO, 2021 р., пункт 193.
47. Рада Європи, Група експертів з питань протидії насильству стосовно жінок і домашньому насильству (GREVIO), Звіт про базову оцінку Бельгії, 2020 р., пункт 93. <https://rm.coe.int/grevio-report-on-belgium/16809f9a2c>

48. Робоча група Ради Європи з боротьби з насильством стосовно жінок, включно з домашнім насильством (EG-TFV), Заключний звіт про діяльність, 2008 р., стор. 51., https://www.coe.int/t/dg2/equality/domesticviolencecampaign/Source/Final_Activity_Report.pdf
49. Інформація надана Міністерством соціальної політики України, електронний лист від 4 квітня 2024 р.
50. Постанова № 655 від 22 серпня 2018 р. Доступно українською мовою: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/655-2018-%D0%BF#Text>
51. Наказ Міністерства соціальної політики України № 787 від 30.11.2020 р. Доступно українською мовою: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0036-21#Text>
52. Інформація надана Міністерством соціальної політики України, електронний лист від 4 квітня 2024 р.
53. Рада Європи, Група експертів з питань протидії насильству стосовно жінок і домашньому насильству (GREVIO), Звіт про базову оцінку Фінляндії, пункти 112–113. <https://rm.coe.int/grevio-report-on-finland/168097129d>
54. Рада Європи, Група експертів з питань протидії насильству стосовно жінок і домашньому насильству (GREVIO), Звіт про базову оцінку Швейцарії, пункти 132–134. <https://rm.coe.int/grevio-inf-2022-27-eng-final-draft-report-on-switzerland-publication/1680a8fc73>
55. Рада Європи, Група експертів з питань протидії насильству стосовно жінок і домашньому насильству (GREVIO), Звіт про базову оцінку Естонії, 2022 р., пункт 123. <https://rm.coe.int/grevio-inf-2022-32-eng-final-report-on-estonia-publication/1680a8fcc2>
56. Рада Європи, Група експертів з питань протидії насильству стосовно жінок і домашньому насильству (GREVIO), Звіт про базову оцінку Чорногорії, 2018 р., пункт 132. <https://rm.coe.int/grevio-report-montenegro/16808e5614>
57. Рада Європи, Група експертів з питань протидії насильству стосовно жінок і домашньому насильству (GREVIO), Звіт про базову оцінку Норвегії, 2022 р., пункт 123. <https://rm.coe.int/grevio-inf-2022-30-report-norway-eng-pour-publication/1680a923f8>
58. Рада Європи, Група експертів з питань протидії насильству стосовно жінок і домашньому насильству (GREVIO), Звіт про базову оцінку Данії, 2017 р., пункти 121–122. <https://rm.coe.int/grevio-first-baseline-report-on-denmark/16807688ae>

59. Рада Європи, Група експертів з питань протидії насильству стосовно жінок і домашньому насильству (GREVIO), Звіт про базову оцінку Бельгії, 2020 р., пункт 130.
60. Рада Європи, Група експертів з питань протидії насильству стосовно жінок і домашньому насильству (GREVIO), 4-й загальний звіт про діяльність GREVIO, 2023 р., стор. 54.
61. Мережа WAVE, Перспективні практики створення та забезпечення спеціалізованих служб підтримки для жінок, які зазнають сексуального насильства: правовий і практичний огляд для жіночих НУО та політиків на Західних Балканах і в Туреччині, 2021 р., стор. 8. https://wave-network.org/wp-content/uploads/WAVE_CSSP_Policypaper210917_web.pdf
62. Мережа WAVE та ОБСЄ, Запобігання та реагування на насильство за ознакою статі під час війни та в післявоєнних умовах: досвід і рекомендації жіночих НУО, 2022 р. <https://www.osce.org/files/f/documents/d/2/530695.pdf>
63. Рада Європи, Група експертів з питань протидії насильству стосовно жінок і домашньому насильству (GREVIO), Звіт про базову оцінку Румунії, 2022 р., пункт 42. <https://rm.coe.int/final-report-on-romania/1680a6e439>
64. Рада Європи, Група експертів з питань протидії насильству стосовно жінок і домашньому насильству (GREVIO), Звіт про базову оцінку Грузії, 2022 р., пункти 36–38.
65. Рада Європи, Група експертів з питань протидії насильству стосовно жінок і домашньому насильству (GREVIO), Звіт про базову оцінку Словенії, 2021 р., пункт 54. <https://rm.coe.int/first-baseline-report-on-slovenia/1680a4208b>
66. Рада Європи, Група експертів з питань протидії насильству стосовно жінок і домашньому насильству (GREVIO), Звіт про базову оцінку Польщі, 2021 р., пункт 34. <https://rm.coe.int/grevio-baseline-report-on-poland/1680a3d20b>
67. Закон України «Про запобігання та протидію домашньому насильству», № 2229-VIII від 07.12.2017 р. Доступно українською мовою: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2229-19#Text>
68. Рада Європи, Група експертів з питань протидії насильству стосовно жінок і домашньому насильству (GREVIO), Звіт про базову оцінку Ліхтенштейну, 2023 р., пункти 150–154. <https://rm.coe.int/grevio-s-baseline-evaluation-report-on-legislative-and-other-measures-/1680ad79b9>

69. Рада Європи, Група експертів з питань протидії насильству стосовно жінок і домашньому насильству (GREVIO), Звіт про базову оцінку Франції, пункт 165. <https://rm.coe.int/grevio-inf-2019-16/168098c619>
70. Рада Європи, Група експертів з питань протидії насильству стосовно жінок і домашньому насильству (GREVIO), Звіт про базову оцінку Данії, 2017 р., пункти 130–132.
71. Рада Європи, Група експертів з питань протидії насильству стосовно жінок і домашньому насильству (GREVIO), Звіт про базову оцінку Італії, 2020 р., пункт 162.
72. Рада Європи, Група експертів з питань протидії насильству стосовно жінок і домашньому насильству (GREVIO), Звіт про базову оцінку Ісландії, 2022 р., пункт 156. <https://rm.coe.int/grevio-inf-2022-26-eng-final-report-on-iceland/1680a8efae>
73. Закон України «Про безоплатну правничу допомогу», № 3460-VI від 02.06.2011 р. Доступно українською мовою: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3460-17#Text>
74. Постанова «Про затвердження Порядку взаємодії суб'єктів, що здійснюють заходи у сфері запобігання та протидії домашньому насильству і насильству за ознакою статі», № 658 від 22.08.2018 р. Доступно українською мовою: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/658-2018-%D0%BF#Text>
75. Рада Європи, Група експертів з питань протидії насильству стосовно жінок і домашньому насильству (GREVIO), Звіт про базову оцінку Грузії, 2022 р., пункти 369–377.
76. Рада Європи, Група експертів з питань протидії насильству стосовно жінок і домашньому насильству (GREVIO), Звіт про базову оцінку Іспанії, 2020 р., пункти 273–274. <https://rm.coe.int/grevio-s-report-on-spain/1680a08a9f>
77. Рада Європи, Група експертів з питань протидії насильству стосовно жінок і домашньому насильству (GREVIO), Звіт про базову оцінку Республіки Молдова, 2023 р., пункти 264–269. <https://rm.coe.int/grevio-s-baseline-evaluation-report-on-legislative-and-other-measures-1680ad46a1>
78. Рада Європи, Група експертів з питань протидії насильству стосовно жінок і домашньому насильству (GREVIO), Звіт про базову оцінку Іспанії, 2020 р., пункти 264–265.

79. Рада Європи, Група експертів з питань протидії насильству стосовно жінок і домашньому насильству (GREVIO), Горизонтальний огляд звітів про базову оцінку GREVIO, 2021 р., пункт 490.
80. Якщо в національному законодавстві не визначено, які кримінальні правопорушення вважаються «пов'язаними з домашнім насильством», то на рівні постанов Верховного Суду існує певне тлумачення. «... Суд вже зазначав, що поняття «злочин, пов'язаний із домашнім насильством» є ширшим за поняття «домашнє насильство» у нормі ст. 126-1 Кримінального кодексу і може полягати не лише у вчиненні цього злочину, а й в інших суспільно небезпечних діях, які мають ознаки домашнього насильства, а тому при встановленні змісту згаданого поняття слід виходити з конкретних фактичних обставин справи, а не тільки з кваліфікації дій винуватця. ... обвинувачення має довести обставини, які свідчать, що потерпіла від інкримінованого злочину особа є у той же час і жертвою домашнього насильства.» (Постанова Верховного суду від 07 квітня 2020 р., справа № 647/1931/19)
81. Рада Європи, Група експертів з питань протидії насильству стосовно жінок і домашньому насильству (GREVIO), Звіт про базову оцінку Греції, 2023 р., пункти 251–252. <https://rm.coe.int/grevio-s-baseline-evaluation-report-on-legislative-and-other-measures-/1680ad469d>
82. Рада Європи, Група експертів з питань протидії насильству стосовно жінок і домашньому насильству (GREVIO), Звіт про базову оцінку Кіпру, 2022 р., пункти 222–223. <https://rm.coe.int/grevio-inf-2022-29-cyprus-report-for-publication-eng-for-publication/1680a91c5b>
83. Рада Європи, Група експертів з питань протидії насильству стосовно жінок і домашньому насильству (GREVIO), Горизонтальний огляд звітів про базову оцінку GREVIO, 2021 р., пункт 407.
84. Те саме, пункт 481.
85. Рада Європи, Група експертів з питань протидії насильству стосовно жінок і домашньому насильству (GREVIO), Звіт про базову оцінку Хорватії, 2023 р., пункт 128. <https://rm.coe.int/baseline-evaluation-report-on-croatia/1680ac76c9>
86. Наказ «Про затвердження Порядку проведення оцінки ризиків вчинення домашнього насильства» від 13.03.2019 р. № 369/180. Доступно українською мовою: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0333-19#Text>
87. Рада Європи, Група експертів з питань протидії насильству стосовно жінок і домашньому насильству (GREVIO), Звіт про базову оцінку Сан-Маріно, 2021 р., пункти 190–192. Доступно за посиланням: <https://rm.coe.int/grevio-baseline-report-on-san-marino/1680a3eb65>

88. Рада Європи, Група експертів з питань протидії насильству стосовно жінок і домашньому насильству (GREVIO), Звіт про базову оцінку Португалії, 2019 р., пункти 201–202.
89. Рада Європи, Група експертів з питань протидії насильству стосовно жінок і домашньому насильству (GREVIO), Звіт про базову оцінку Нідерландів, 2019 р., пункти 270–271. <https://rm.coe.int/grevio-report-on-netherlands/1680997253>
90. Рада Європи, Група експертів з питань протидії насильству стосовно жінок і домашньому насильству (GREVIO), Звіт про базову оцінку Румунії, 2022 р., пункт 39.
91. Те саме, пункт 41.
92. Рада Європи, Група експертів з питань протидії насильству стосовно жінок і домашньому насильству (GREVIO), Звіт про базову оцінку Грузії, 2022 р., пункт 35.
93. Рада Європи, Група експертів з питань протидії насильству стосовно жінок і домашньому насильству (GREVIO), Звіт про базову оцінку Кіпру, 2022 р., пункт 23.
94. Рада Європи, Група експертів з питань протидії насильству стосовно жінок і домашньому насильству (GREVIO), Звіт про базову оцінку Естонії, 2022 р., пункт 30. <https://rm.coe.int/grevio-inf-2022-32-eng-final-report-on-estonia-publication/1680a8fcc2>
95. Рада Європи, Група експертів з питань протидії насильству стосовно жінок і домашньому насильству (GREVIO), Звіт про базову оцінку Хорватії, 2023 р. Пояснювальна записка, стор. 6.
96. Рада Європи, Група експертів з питань протидії насильству стосовно жінок і домашньому насильству (GREVIO), Горизонтальний огляд звітів про базову оцінку GREVIO, 2021 р., пункт 352.
97. Рада Європи, Група експертів з питань протидії насильству стосовно жінок і домашньому насильству (GREVIO), Звіт про базову оцінку Польщі, 2021 р., пункт 202.
98. Рада Європи, Група експертів з питань протидії насильству стосовно жінок і домашньому насильству (GREVIO), Звіт про базову оцінку Німеччини, 2022 р., пункти 244–245. <https://rm.coe.int/report-on-germany-for-publication/1680a86937>
99. Рада Європи, Група експертів з питань протидії насильству стосовно жінок і домашньому насильству (GREVIO), Звіт про базову оцінку Словенії, 2021 р., пункт 281.

100. Рада Європи, Група експертів з питань протидії насильству стосовно жінок і домашньому насильству (GREVIO), Горизонтальний огляд звітів про базову оцінку GREVIO, 2021 р., пункт 362.
101. Рада Європи, Група експертів з питань протидії насильству стосовно жінок і домашньому насильству (GREVIO), Звіт про базову оцінку Мальти, 2020 р., пункт 41. <https://rm.coe.int/grevio-inf-2020-17-malta-final-report-web/1680a06bd2>
102. Рада Європи, Група експертів з питань протидії насильству стосовно жінок і домашньому насильству (GREVIO), Звіт про базову оцінку Кіпру, 2022 р., пункт 48.
103. Рада Європи, Група експертів з питань протидії насильству стосовно жінок і домашньому насильству (GREVIO), Звіт про базову оцінку Грузії, 2022 р., пункти 58–60.
104. Рада Європи, Група експертів з питань протидії насильству стосовно жінок і домашньому насильству (GREVIO), Звіт про базову оцінку Північної Македонії, 2023 р., пункти 57–58. <https://rm.coe.int/baseline-evaluation-report-on-north-macedonia/1680ac76ab>
105. Рада Європи, Група експертів з питань протидії насильству стосовно жінок і домашньому насильству (GREVIO), Звіт про базову оцінку Румунії, 2022 р., пункт 78.
106. Рада Європи, Група експертів з питань протидії насильству стосовно жінок і домашньому насильству (GREVIO), Горизонтальний огляд звітів про базову оцінку GREVIO, 2021 р., пункт 104.
107. Рада Європи, Група експертів з питань протидії насильству стосовно жінок і домашньому насильству (GREVIO), Звіт про базову оцінку Франції, пункти 59–65.
108. Рада Європи, Група експертів з питань протидії насильству стосовно жінок і домашньому насильству (GREVIO), Звіт про базову оцінку Греції, 2023 р., пункти 49–50.
109. Рада Європи, Група експертів з питань протидії насильству стосовно жінок і домашньому насильству (GREVIO), Звіт про базову оцінку Сербії, 2020 р., пункти 46, 47, <https://rm.coe.int/grevio-report-on-serbia/16809987e3>

Дослідження «Після ратифікації: перспективні практики для просування реалізації Стамбульської конвенції» має на меті підтримати Україну шляхом вивчення перспективних практик з країн, моніторинг яких здійснюється за допомогою звітів GREVIO про базову оцінку. Вибрані практики впорядковано за чотирма основними принципами Стамбульської конвенції, демонструючи різноманітні зусилля різних держав-учасниць щодо їх впровадження. Дослідження проводилося в рамках проекту Ради Європи «Боротьба з насильством стосовно жінок в Україні — Етап II» (COVAW-II).

UKR

www.coe.int

Рада Європи є провідною організацією із захисту прав людини на континенті. Вона нараховує 46 держав-членів, включно з усіма державами-членами Європейського Союзу. Усі держави-члени Ради Європи приєдналися до Європейської конвенції з прав людини - договору, спрямованому на захист прав людини, демократії та верховенства права. Європейський суд з прав людини здійснює нагляд за виконанням Конвенції у державах-членах.

#istanbulconventionsaveslives

#CoeCOVAW

COUNCIL OF EUROPE

CONSEIL DE L'EUROPE